

ZADRUGAR

GLASILO
NABAVLJALNE
ZADRUGE
USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH
ŽELEZNIC

V

LJUBLJANI
LETO • XVII

10

V S E B I N A

ALI JE MOŽNA TEORIJA ZADRUŽNISTVA / USTANOVITEV
OSREDNJE ZADRUGE ZADRUG DRŽAVNIH-USLUŽBENCEV V
LJUBLJANSKI POKRAJINI / NAŠE OGNJIŠČE: DOM IN DRU-
ŽINA — IZ KUHINJE / ZDRAVSTVO: O CEPLJENJU / RAZ-
GLEDI: MESTA IN TRGI V LJUBLJANSKI POKRAJINI / LE-
POSLOVJE: BELA VRANA / ZADRUŽNI VESTNIK: IZ UPRAVE
— ZADRUŽNE VESTI — GOSPODARSKI IN TRŽNI PREGLED
— OSTALE VESTI.

Dobrodelni koncert „Sloge“

„Slogin“ pevski zbor priredi v petek, dne 14. novembra t. l. v dvorani kina „Sloge“ koncert v korist Rdečega križa. Iz prijaznosti sodelujeta na koncertu naša priljubljena koncertna pevka gospa Pavla Lovšetova in pianist gospod dr. Samo Lovše. Na sporedu so slovenske umetne in narodne pesmi, ki naj s svojimi milimi zvoki združijo na koncertu vse, ki imajo sočutje do trpečega rojaka. Koncert bo

nudil po izbranem sporedu, kakor tudi po odličnem izvajanju lep umetniški užitek. Ker bo Rdeči križ naklonil čisti dobiček koncerta železničarjem, ki so brez sredstev za preživljanje, pokažimo z obilnim obiskom, da imamo usmiljeno srce za trpečega brata.

Vstopnice, ki so od 10 lir navzdol, bo prodajala blagajna kina „Sloge“.

Gospodarska reja kuncev.

V zadnjih dveh številkah našega lista napovedana knjiga o reji kuncev je izšla. Izdala jo je Zveza društev „Mali gospodar“, založila pa „Železničarska splošna gospodarska zadruga“ („Žegoza“). Knjižica ima format 19×12cm, je lično opremljena s ca 40 slikami in 120 strani teksta. V posameznih poglavjih obravnava: Pomen in naloge gospodarske reje kuncev, pasme kncev, sodobni hlevčki, kunčnice ali kletke, prehrana, razplod, kunčje bolezni in izkoriščanje produktov. Na koncu knjižice so priobčena pravila društva

„Mali gospodar“ in razni vzorci, ki jih potrebuje rejec kuncev.

Delo je pisano poljudno, vendar v vsakem oziru strokovno, upoštevajoč vsa pomembnejša izkustva, ki so jih stekli v zadnjih letih umni rejci teh koristnih domačih živalic.

Ni dvoma, da bodo naši člani z veseljem segli po tej knjižici in si jo takoj naročili, kar jim priporočamo z ozirom na majhno naklado.

Knjižica je naprodaj v vseh knjigarnah in prodajalnah nabavljalnih zadrug in stane Lit 14.—.

Mleko in steklenice.

Naprošamo one člane, ki dobivajo mleko v zadrugi, da naj zaradi čistoče vračajo raznašalkam čiste steklenice. Takoj po izpraznitvi naj se steklenica umije in nalije vanjo čista voda. Voda naj stoji v steklenicah do drugega dne, ko se vrnejo raznašalkam. Če se steklenica po izpraznitvi ne umije in pusti, da se ostanki

mleka posuše na steklu, je umivanje zelo otežkočeno.

Jabolka.

Zadruga ima na zalogi precejšnjo količino jabolk, večina zimskih, raznih vrst. Opozarjamo člane, da si nabavijo jabolka takoj oziroma pred nastopom mraza, dokler so cene na trgu primerne.

Dr. Benko Leopold:

Ali je možna teorija združništva?

Doslej smo poskušali podati vsebino pojma vsake teorije, oziroma ideologije. Prehajamo k pojmu združništva.

Ugotoviti moramo takoj, da se združništvo najrazličnejše tolmači: tako glede opredelbe ali definicije, kakor tudi glede njegovega izvora, njegovega namena ali cilja, njegovih metod in njegovih odnosov do ostalih gospodarskih in socialnih oblik.

Definicija združništva.

Imamo jih mnogo. „Zadruga je združba, katere namen je, izključiti dobiček,“ pravi Ch. Gide. „Združništvo je pravična cena“, ga isti pisatelj pozneje označi še krajše. „Zadruga je svobodna družabna tvorba v obliki kolektivnega gospodarstva, ki mu je načelo zanimanje za delo,“ meni Hans Müller. „Zadruga je svobodna združba, ki stremi za izboljšanjem gospodarskega in нравstvenega stanja in ki gospodari brez namena po dobičku“, jo formulira V. Totomianz. „Zadruga je gospodarska združba kupcev ali prodajalcev v namenu, izboljšati nakupne ali prodajalne cene“, opredeljuje združništvo Mario Mariani. Nasproti tej zgolj materialistični definiciji pripisuje Luigi Luzzatti združništvu tudi, oziroma celo prvenstveno idealistično vsebino rekoč: „Močne so samo one zadruge, v katerih prevladuje ideja nad številkami.“

Kakor vidimo, definicija združništva še ni točno formulirana. Vsi se strinjajo sicer v tem, da sloni združništvo na vzajemnem delu in medsebojni pomoči; ali pa gre pri tem razen za gospodarske koristi tudi za socialno in moralno osnovane motive, o tem pa gredo mnenja že vsaksebi. In baš to je dokaz, da se združništvo pojmuje z različnih osnov, to se pravi, da so že z ozirom na njegovo definicijo možne razne združne teorije, oziroma ideologije.

Izvor združništva.

Združništvo, pravijo nekateri, je staro kot je staro človeštvo. Ta trditev po mnenju drugih ne drži; od nekdanj so sicer obstajale združbe za vzajemno pomoč, vendar niso imele ostalih poglobitnih

znakov zadrug v današnjem smislu besede. Mnogo znanstvenikov uči, da so zadruge nastale šele kot posledica razvijajoče se kapitalistične oblike gospodarstva. Tudi to mnenje ne bo povsem točno; za kaj znana je vsaj ena vrsta zadrug, ki sega v stari in srednji vek: to so proizvajalne zadruge. Ostale oblike združništva pa so nastale kasneje in resda pod vplivom kapitalističnega gospodarskega sistema.

Če hočemo obravnavati vprašanje o izvoru združnega gibanja v časovnem in socialno-prirodnem pogledu, se moramo pomuditi nekoliko pri pojmu vzajemnega dela, ki ga človek zavestno opravlja v cilju lastne in skupne koristi.

Zavest, da se skupna korist in vobče skupni cilji uspešno dosežejo in branijo le s skupnimi močmi in z vzajemno podporo, ima človek že po svoji naravi kot umno in misleče bitje, žival pa po svojem prirodnem gonu. To priznavajo vsi. Mnenja pa postanejo različna, čim gre za vprašanje, ob kakšnih pogojih se človek dejansko zateče k vzajemni pomoči; ali in v koliko ga silijo k temu gospodarski nagibi, ali in v koliko mu pri tem lebdi pred očmi prvenstveno ali izključno samo lastna korist, ali pa mu udejstvovanje v vzajemnem delu in medsebojni pomoči narekujejo morda tudi prirodni altruistični goni in čustva. Nam se zdi običajna trditev, da gre pri združnem in vobče kolektivnem gibanju le za gospodarske dobrine in da preži na dnu vsakega takega udejstvovanja zgolj moment sebičnosti in egoizma, le preveč površna. Egoizem je resda globoko vsajen v človeško naravo, toda nikakor ni edini motor za človekovo dejanje in nehanje. Če bi družbeni razvoj določeval samo egoizem, bi bil nemogoč vsak gospodarski in duhovni napredek. Pa tudi tedaj, če bi se posameznik sicer prilagodil skupnim interesom, vendar samo zaradi tega in samo v toliko, ker in v koliko lahko od vzajemnega dela pričakuje lastno korist, bi v okviru človeške družbe ne mogli govoriti o progresu, civilizaciji in kulturi. Človeška družba sestoji resda iz individuov, posameznikov, ki pa v svoji skupnosti ne tvorijo nekega števila ali vsote vseh poedincev, marveč organsko in duhovno celoto. Tej celoti in njenim interesom plačuje poedinec tribut, ki pa ni vedno organizirano prisiljen, temveč utemeljen že v sami razumski in čustveni naravi človekovi. To se pravi, človek *s p r e v i d i*, da mu je sodelovanje z bližnjim potrebno in koristno, toda on se tudi č u s t v e n o zaveda vezi, ki ga vežejo z njim. Prav v tem poslednjem imajo svojo vsebino pojmi, kakor ljubezen, usmiljenje, sočutje itd. Ta čustva delujejo več ali manj v vsakem socialnem pokretu in tudi v združništvu, pa naj se še toliko poudarja njegova navidezno čisto razumska in gospodarska usmerjenost.

Po svojem izvoru združništvo torej ni izključno pojav, ki ga povzročajo zgolj nasprotujoči si ekonomski interesi posameznih so-

cialnih skupin, marveč mu dajejo toplino tudi čustveno-nagonski motivi, izvirajoči iz same človekove narave. Ob rojstvu modernega združništva so morda odločilno vplivali gospodarski interesi in vplivajo tudi pri današnjem njegovem razvoju; nikdar pa ti vplivi niso bili edini, združna zavest — in ta zavest ni prazna beseda — se tiče ne samo razuma, nego tudi srca. Bolj jasno kot danes vidimo to pri naših starih hišnih ali družinskih zadrugah.

Da ne zaidemo predaleč: nismo nameravali podati lastne teorije o izvoru združništva, hoteli smo samo pokazati, da so tudi v tem pogledu možne razne teorije, katerih osnove lahko jemljemo iz tega ali drugega stališča prirodnih in duhovnih znanosti, zlasti pa s področja sociologije in dušeslovja.

Namen in cilj združništva.

Iz podanih definicij in iz razmotrivanja o izvoru združništva bi moral biti razviden tudi njegov namen in cilj. Ker pa smo že tamkaj zadeli na različna mnenja o tem, kaj združništvo je in kako je nastalo, je razumljivo, da obstajajo taka mnenja tudi glede tega, kaj združništvo hoče. Vzlic nesoglasju v tem vprašanju pa se lahko zedinimo v ugotovitvi, da ima v združnem pokretu morda ne edino, vendar pa vedno in prav gotovo najvažnejšo vlogo volja, zavarovati ekonomske interese šibkih slojev in da je končni cilj združništva čim večje in čim širše gospodarsko blagostanje. Da se to doseže, je treba izločiti dobiček, ki ni upravičen v delu posrednikov. To velja prav tako za producenta kot za konsumenta; za oba mora veljati: Pravična cena! Delo pa je, ki bi moralo to ceno določevati. Delo naj se plačuje, vendar le v oni meri, ki jo z ozirom na svojo potrošeno energijo zasluži.

Ta osnovna načela priznajo domala vsi združni pisci. Čim pa globlje razpravljamo vprašanje o namenu in cilju združništva, že zopet trčimo na različna naziranja. Tako menijo nekateri, da zadošča, če združništvo brani interese šibkih gospodarskih slojev v okviru sedanjega privatno lastninskega in liberalno kapitalističnega reda; drugi mislijo, da naj združništvo služi samo kot sredstvo za ostvaritev splošne socializacije; nekateri gredo še dalje in upajo, da bo združništvu nekoč uspelo, nadomestiti tako privatno lastninski in kapitalistični kakor tudi socialistični odnosno kolektivistični red s splošnim pozadruženjem vseh produkcijskih sredstev in vsega gospodarstva.

Idealistično usmerjeni združni pisatelji vidijo v združnem pokretu — nam se zdi tudi upravičeno — mimo gospodarskega tudi vzgojne in etične momente; zakaj združništvo omogoča pravično vrednotenje poedinca in skupnosti, upošteva dolžnost in pravico, ono je za složno in harmonično sodelovanje obeh sestavnih delov člo-

veške družbe. To so činenice, ki z njimi zadružni teoretiki kot ideologi računajo in s tem namen in cilj zadružništva razširjajo preko gospodarstva na etično in moralno polje.

Ne bomo preiskovali, kdo ima prav in v koliko; pokazati smo zopet hoteli, da so tudi tu razna gledišča na zadružništvo, njegov namen in vlogo ter na njegov končni cilj. Ta gledišča pa ne izhajajo iz bistva samega zadružništva, temveč iz drugotnih osnov, iz raznih pogledov, ki jih ima teoretik na celokupen družbeni proces, oziroma na činitelje, ki ta proces določujejo. O teh činiteljih pa govori, vsaka s svojega področja, ekonomska veda, sociologija, antropologija, zgodovina, dušeslovje itd., skratka, kakor smo že zadnjič poudarjali, zadružni teoretik se mora razgledati domala na vseh poljih prirodnih in duhovnih ved, če hoče svojo teorijo postaviti na solidne temelje. Do rezultatov teh ved mora zavzeti svoje stališče. Vprašati se n. pr. mora, ali je iz gospodarskega stališča možno ali priporočljivo splošno pozadruženje, ali je mogoče docela izločiti privatno trgovino, ali se morda ne le upira človeški naravi odprava privatne lastnine, v koliko je z dušeslovnega vidika možno sodelovanje med posameznikom in celoto, kaj nam o vseh teh vprašanjih pove zgodovina, oziroma dejanski dosednji razvoj človeške družbe itd. — Torej je tudi glede na namen in cilj zadružništva podano najširše polje za razne teorije.

O metodah, ki se jih naj zadružništvo poslužuje.

Kakor smo videli, ni soglasja o tem, kaj zadružništvo je, tudi ne o tem, kaj hoče. Prav tako si zadružni teoretiki niso edini glede vprašanja, kako naj zadružništvo svoj cilj doseže; ni torej edinstva o načinu ali metodah, ki se jih naj zadružništvo poslužuje.

Ko govorimo o metodah v zadružništvu, imamo pred očmi v prvi vrsti razvojno, ali evolucijsko, ter prisilno oziroma nasilno, ali revolucijsko metodo. Pri podrobnem razmotrivanju se nam glede metod v zadružnem snovanju pokažejo sledeče štiri možnosti:

1. Zadružništvo se naj širi razvojno, evolucijsko in svobodno, črpajoč materielne in duhovne vire za napredek iz svojih lastnih, oziroma notranjih sil.

2. Zadružništvo naj skuša doseči svoj cilj revolucijsko, to je, pri prizadevanju ostvaritve tega cilja naj se poslužuje istih ali podobnih metod kot ostali revolucionarni pokreti.

3. Zadružništvo naj se prilagodi kot sredstvo za dosego ciljev, ki si jih stavijo v prejšni točki navedeni pokreti.

4. Zadružništvo naj usmerja po vsakokratnih intencijah drž. oblast.

Katera imed teh metod je pravilna in v koliko, ne bomo raziskovali. Ugotavljamo zopet samò, da imajo vse svoje zagovornike, da obstajajo glede njih razna mnenja, razna stališa, torej razne teorije.

Odnosi združništva do ostalih gospodarskih in socialnih oblik in sistemov.

Že tekom dosedanje razprave smo navedli nekaj činjenic, ki se nanašajo na razmerje med združništvom in drugimi gospodarskimi oblikami, pokreti in socialni sistemi. V okvir tega članka ne moremo zajeti in podrobno orisati vseh teh odnosov, še manj pa podati kritiko raznih nazorov v tem pogledu. Zadoščati nam mora, da ugotovimo, do katerih naukov in oblik v gospodarski in socialni strukturi človeške družbe je treba, da združništvo vsekakor zavzame svoje stališče.

Do idealizma in materializma: Združništvo lahko gleda na življenje in svet z idealističnega in materialističnega vidika. Kaj bolj ustreza njegovemu bistvu?

Do individualizma in kolektivizma: Kako naj združništvo pravilno oceni pomen posameznika in osebnosti na prvi, ter celote ali kolektiva na drugi strani?

Do gospodarskega liberalizma, kapitalizma in gospodarskega socializma: Gospodarski liberalizem in individualni kapitalizem združništvo mora odklanjati. Kakšno pa je lahko njegovo stališče do socializma?

Do države in politike: Ali naj združništvo išče in sprejema pomoči od države, ali naj se razvija svobodno? Ali naj bo politično nevtralnno, ali naj vodi morda lastno, združno politiko?

Do religije in konfesije: Ali naj se v tem pogledu kakor koli angažira, zavzame pozitivno, negativno ali nevtralnno stališče?

Do prosvete in kulture: Ali naj svoje delovanje omeji le na gospodarsko polje, ali naj se bavi tudi s socialnimi, prosvetnimi in kulturnimi vprašanji?

Evo vprašanj, ki nanje znanstveniki, nacionalni ekonomski, politiki, pa tudi sami združniki najrazličneje odgovarjajo! Za teorije tedaj dovolj prostora; in take teorije dejansko že imamo. Res je samo, da združne teorije, ki bi v celoti zajela in sistematično razčistila vse probleme, še nimamo, oziroma nimamo enotne združne teorije. Toda tudi na področju drugih znanosti ni vedno enotnosti, kar pa nikakor ni razlog za sklep, da so tamkaj teorije vobče nemogoče. Ta sklep je tudi glede na združništvo napačen.

Upamo, da s to kratko razpravo nismo preveč mučili svojih čitateljev in da bo marsikdo uvidel, da je združništvo ne samo gospodarsko važen pokret, temveč tudi sicer zanimiv pojav, ki mu je treba v sestavu človeškega snovanja odkazati pravilno mesto in mu priznati funkcije, ki jih v resnici ima.

(Konec.)

Ustanovitev Osrednje zadruge zadrug državnih uslužbencev v Ljubljanski pokrajini

V številah 4-5-6 „Zadugarja“ smo poročali, da so se zastopniki zadrug državnih uslužbencev odločili, da osnujejo Osrednjo zadrugo vseh zadrug državnih uslužbencev v Ljubljanski pokrajini. O stvari se je razpravljalo na konferenci delegatov vseh zadrug državnih nameščencev dne 3. junija in nato ponovno še enkrat dne 13. julija 1941. Uspeh te konference je bila sestava pravil za nameravano Osrednjo zadrugo in ustanovna skupščina, ki je takoj sledila drugi konferenci dne 13. julija 1941.

Ustanovno skupščino so tvorili zastopniki vseh 10 zadrug ustanoviteljic, ki so, razvrščene po abecednem redu:

Kreditna zadruga državnih uslužbencev z o. j., Kočevje;

Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev in upokojenecv z o. j. Kočevje;

Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev, r. z. z o. z. v Koštanjevici;

Čebelarska zadruga uslužbencev državnih železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani;

Kreditna zadruga uslužbencev državnih železnic, z. z o. j. v Ljubljani;

Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic, r. z. z o. j. Ljubljana;

Stavbna zadruga državnih uslužbencev, z. z o. j. v Ljubljani;

Železničarska splošna gospodarska zadruga, z. z o. z. v Ljubljani;

Kreditna zadruga državnih uslužbencev, z. z o. j. v Novem mestu
in

Zadruga državnih nameščencev za nabavo potrebščin v Novem mestu.

Skupščino je otvoril in jo po izvolitvi vodil predsednik g. Klebel Emil, zapisnikar je bil g. Luschützky Josip, overovatelja pa gospoda Jeras Ernest in Škof France.

Uvodoma poudarja predsednik veliki pomen, ki ga ima ustanovitev Osrednje zadruge, ker bo lahko enotno in smotrno zastopala interese vseh zadrug državnih uslužbencev in nameščencev raznih panog službe tako napram oblastem, kot napram drugim združnim ustanovam. Zadruga državnih nameščencev imajo brez dvoma svojstven značaj in je potrebno, da imajo — ko je prestala zveza s prejš-

njim Savezom nabavljačких zadrugag v Beogradu — svojo Osrednjo zadrugo, ki naj izenačuje in spravlja v medsebojni sklad težnje in potrebe in ki naj po potrebi tudi skupno nabavlja za vse včlanjene zadruge, kar bo v danih prilikah in tudi v bodoče gotovo velike koristi za vse članice Osrednje zadruge.

Kot 2. točko dnevnega reda je skupščina obravnavala in nato soglasno odobrila in sprejela pravila za novo Osrednjo zadrugo.

Sledile so kot 3. in 4. točka dnevnega reda volitve 7 članov upravnega in 5 članov nadzornega odbora ter po 5 namestnikov za vsakega teh odborov. Izvoljeni so bili v upravni odbor gospodje Klebel Emil, ing. Otahal Josip, Jeras Ernest, Čerček Srečko, Gorkič France, Cvetko France in Luschiützky Josip.

V nadzorni odbor pa gospodje: dr. Kyovsky Rudi, Novo mesto, Štolfa Zdravko, Kočevje in iz Ljubljane: Outrata Drago, Sovre Franc in Marsel Ivo.

Pri obravnavanju točke 5. dnevnega reda je skupščina sklenila, da sme nova zadruga sprejemati vloge za navadno štednjo največ do višine pol milijona lir.

Od poedinega člana vlagatelja sme sprejeti vloge do največ 25.000 lir, od poedinega vlagatelja nečlana pa največ do 5.000 lir.

Maksimalni odstotek obresti določi upravni odbor največ do višine, ki jo bodo predvideli veljavni zakoni in zakonske naredbe.

Pri točki 6. dnevnega reda je skupščina sklenila, da upravni odbor lahko zadolži zadrugo največ do višine 5 milijonov lir,

pri točki 7. dnevnega reda pa, da sme Osrednja zadruga kreditirati svojim članicam zadrugam največ do zneska 1 milijona lir, to pa bodisi v gotovini bodisi v blagu. Za posojila se smejo računati obresti največ do 6%.

Ker je bil s tem dnevnimi red skupščine izčrpan, jo je predsednik zaključil ob 12. uri s pozivom na vse članice zadruge, naj složno delujejo za skupnost in podpirajo vsestransko novo ustanovljeno Osrednjo zadrugo, kateri naj sproti naznanijo vse svoje želje in potrebe.

Izvoljeni upravni odbor se je na svoji prvi seji konstituiral takole:

Predsednik Klebel Emil, viš. kontrolor državnih železnic, Ljubljana;

podpredsednik ing. Otahal Josip, tehn. viš. svetnik v pokoju, Ljubljana;

tajnik Luschiützky Josip, inspektor državnih železnic, Ljubljana;

odborniki: Jeras Ernest, inspektor v pokoju, Ljubljana;

Cvetko Franc, oficijal v pokoju, Ljubljana;

Gorkič Franc, viš. računski inspektor, Ljubljana in
Čerček Srečko, inspektor državnih železnic, Ljubljana.

Novo Osrednjo zadrugo je upravni odbor prijavil okrožnemu kot
trgovskemu sodišču v Ljubljani za vpis v združni register.

Sodišče je vpisalo pod štev. Fi 54/41-3; Zadr. IV 109/1 Osrednjo
zadrugo v združni register dne 6. oktobra 1941.

O naslednjem bomo navedli v izvlečku glavne podatke pravil:

Tvrdba zadruga se glasi: Osrednja zadruga zadrug državnih
uslužbencev v Ljubljanski pokrajini z o. j., Ljubljana — Cooperativa
centrale delle cooperative fra i funzionari statali nella Provincia di
Lubiana a garanzia limitata in Lubiana.

Sedež zdruga je v Ljubljani, Osrednja zadruga lahko ustanavlja
poslovalnice, kjer je to potrebno.

Število združnikov je neomejeno.

Jamstvo združnikov za obveznosti zadruga je omejeno in ne-
razdelno, vsak združnik jamči z vpisanimi poslovnimi deleži in še
z dvakratnim zneskom.

Poslovni delež znaša 50— lir.

Član zadruga postane lahko vsaka zadruga državnih, samouprav-
nih in železniških uslužbencev in tudi vsaka druga zadruga, ki je
sorodna po članstvu, predmetu in načinu poslovanja.

Predmet poslovanja je:

1. da združi v svoje članstvo vse zadruga državnih uslužbencev
na področju svojega poslovanja;
2. da podpira ustanavljanje novih zadrug državnih uslužbencev;
3. da se briga za pravilno poslovanje in napredek svojih članic;
4. da vrši po strokovnih organih pregled in nadzor nad delom in
stanjem svojih članic;
5. da napram vsakomur predstavlja in brani interese svojih članic;
6. da organizira združno propagando, združni tisk, statistiko,
in da za svoje članice tiska poslovne knjige in druge tiskovine,
potrebne za njihovo poslovanje;
7. da nabavlja življenjske potrebščine in ostalo, kar je potrebno
za poslovanje njenih članic, in da nakupljeno blago odstopa v pro-
dajo svojim članicam po potrebi njihovih združnikov kakor tudi,
da sama vrši vse tiste posle, ki jih smejo po svojih pravilih vršiti
njene članice za svoje združnike;

8. da, kadar se pokaže potreba in možnost, osniva in vodi delavnice, tovarne in slična podjetja za proizvodnjo raznega blaga za potrebe svojih članic;

9. da odvarja kredite svojim članicam in da vrši za njihov račun vsakovrstne denarne posle;

10. da sprejema vloge na štednjo, tako od svojih članic kakor tudi od drugih oseb;

11. da posreduje za svoje članice in njihove zadruţnike v vseh poslih ţivljenjskega in elementarnega zavarovanja;

12. da ustvarja rezervni kakor tudi druge posebne sklade, iz katerih bodisi sama, bodisi s sodelovanjem svojih članic osniva, vzdrţuje ali podpira razne socialne, humaniterne, higienske, gospodarske in prosvetne ustanove v korist zadruţnikov, vĉlanjenih v njenih zadruţah, v korist njihovih druţin in svojih usluţbencev.

Upravni odbor sestoji iz 7 ĉlanov in 3 namestnikov, nadzorni odbor iz 5 ĉlanov in 3 namestnikov. Ćlani obeh odborov se volijo na redni skupščini na 3 leta; vsako leto izstopi tretjina odbornikov.

Redna skupščina, ki jo tvorijo predstavniki zadrug-ĉlanic, se mora sestati vsako leto najdlje do konca meseca junija.

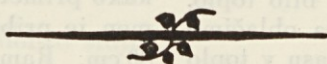
Zadruga obavlja svoje priobĉitve na vidnem mestu v svoji poslovavnici, razen tega more iste razglašati še na drug naĉin, kot z dostavo neposredno zadruţnikom, z letaki in sliĉno ter preko lokalnih in drugih, predvsem zadruţnih glasil.

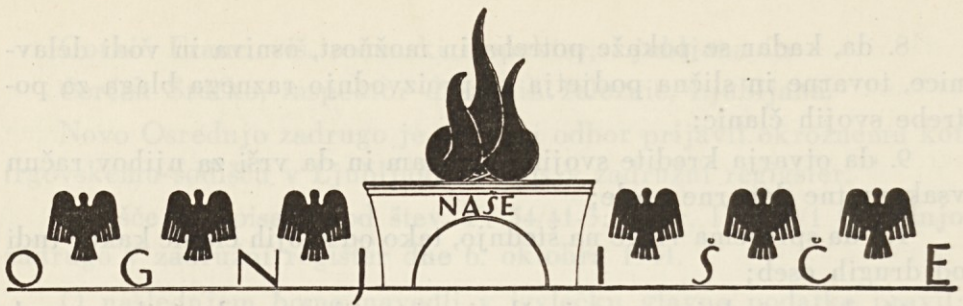
Zadrugo zastopa upravni odbor, ki podpisuje za zadrugo tako, da se pod njeno firmo svojerokoĉno podpišeta po 2 ĉlana upravnega odbora, ali po 1 ĉlan upravnega odbora in 1 v to pooblašĉeni namešĉenec zadruge.

Dopisi za Osrednjo zadrugo naj se naslavlajo zaĉasno na njeno firmo, Ljubljana, Masarykova cesta št. 17/II.

* * *

Ustanovljeni Osrednji zadrugi ţelimo, da ĉimpreje zaĉne poslovati, da zdruţi v svoje ĉlanstvo vse zadruge drţavnih usluţbencev na podroĉju Ljubljanske pokrajine in da doseţe pri svojem delu v korist drţavnih namešĉencev, njihovih zadrug in zadruţništva sploh, ĉim veĉ in ĉim boljŝih uspehov.

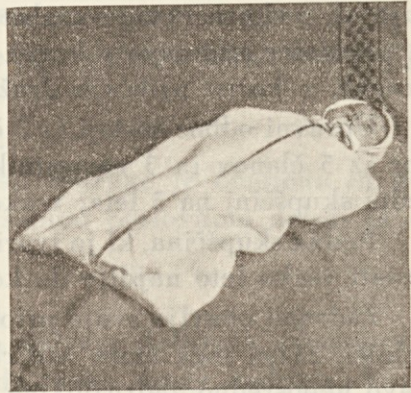
Dom in družina

Zimska oblačilca malega otroka.

Marsikatera mamica, posebno pa pri prvem otroku, je v zadregi, kako bi oblekla v mrazu svojega otročička, da bi ga ne zeblo in da bi nad otroškimi oblačilci tudi sama uživala. Neredkokdaj vidimo male otroke pozimi silno nerodno oblečene. Najpriprosteje je, če oblečemo otroku v zimskih dneh toplo srajčko z rokavčki, ki mora biti dovolj dolga in široka, da kaj zaleže. Triko perilce je seveda najprijetneje, toda sedaj ga težko kupimo in pozimi se ne posuši zlepa. Flanelca, ki jo lahko prekuhamo, je zelo primerno blago za otroke. Da ne oblačimo otroku moderčka, našijemo spredaj in zadaj pa ob straneh male tanke gumbe, kamor pripnemo hlačice in pa elastiko za nogavičice. Oblačiti otroku povrh srajčice še majnico, je za otroka neprijetno in se tega kar sam brani. Dajmo na otroka rajši manj stvari, pa tiste naj bodo tople in dovolj široke, da se dete lahko giblje v njih! Čim začne otrok poskušati hoditi, mu že moramo zamenjati tekom dneva pleničko s hlačkami. Povrh perilca oblečimo otroku tudi toplo oblekco, vendar táko, ki jo z lahkoto preperemo, če je potrebno, tudi vsak dan, ker otrok mora biti vedno čist.

V zimskem času, ko nosimo ali vozimo otroka na sprehod, nas še posebno skrbi, kako bi ga oblekli, da bi bil otrok lep in da bi mu bilo toplo. Do kakega sedmega meseca oblačimo takega otroka v zimskem času v toplo zaprto vrečko s kapučko, kakor jo vi-

dimo na sliki števil 1 in 2. Kroj take vrečice je zelo enostaven, vsaka mati si jo lahko sama naredi, če ima le

Slika 1.

Slika 2.

kako primerno blago zanjo. Širina ramen je približno 45 cm, dolžina pa do 80 cm. Ramena so nekoliko posneta, vendar tako, da ni treba rezati blaga.

Vrečo spredaj zapnemo z gumbi ali pa jo pripravimo na zadrgo, kakršno vidimo na sliki. Če je dete nemirno in hoče imeti svobodne ročice, tedaj naredimo ob straneh še odprtino, skozi katere otrok lahko prinese ročice na dan. Vreča je spodaj sešita, tako da so otročje nogice res dobro zavarovane. Tako vrečo lahko podložimo, lahko jo tudi vatiramo in sicer tako, da vatelin našijemo na podlogo, vse skupaj pa z rahlimi vbodi na vrečo. Ko je treba vrečo oprati, podlogo odstranimo in jo spet prišijemo, ko je suha in zlikana. Najprimernejše blago za vrečo je seveda svetla debela flanela, ki je nalašč za otročje stnvari, ki pa je sedaj skoro ni več dobiti. Prav pa pride vsako svetlejšo volneno blago, pa tudi pleteno iz volne bi bilo zelo lepo.

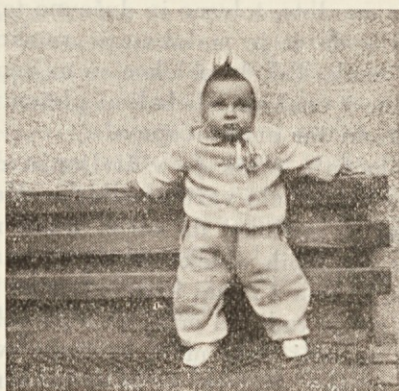

Slika 3.

Slika števil. 3. Majhen otrok je kaj lepo oblečen v dolgih hlačkah — dopetačkah. Tako oblekco lahko kupimo ali pa jo sami spletemo. Ali pa kupimo samo hlačke, jopico in čepico pa spletemo sami. Tako oblečenega otroka je kaj prijetno pestovati, pa tudi v vozičku je izredno lep, če ga vozimo, ko ni mraz, nepokritega. Zdi se, da otrok sam uživa tako oblačilce, ker lahko svobodno giblje s „tačicami“.

Slika števil. 4. Ko otrok dobro stoji, že dobi lahko oblekco po smučarskem kroju. Hlačice morajo biti precej ši-

roke in v členkih jim dopletemo z volno ali pavolo male nogavičice, tako da je otrok oblečen in obut. Pod tako oblekco mora imeti otrok še druge

Slika 4.

dolge hlačice, ali pa kratke hlačice in dolge nogavičke. Preko zgornjih nogavičk obujemo otroku čeveljčke z že nekoliko trdimi podplatki. Tudi glede tega oblačilca velja pravilo, da je najlepše, če je narejeno iz otročje debele flanele, a prav to oblekco lahko naredimo iz vsakega drugega svetlega volnenega blaga. Jopico napravimo v pasu na elastiko ali ravno, kakor nm bolj ugja; lepo je prvo in drugo.

Slika 5.

Slika števil. 5. Hlačke-dopetačke z krilcem za punčko. Sicer pri malih

otročih prav nič ne razlikujemo oblačilca in oblačimo punčke prav tako v hlačke kakor fantke. Otrok na sliki 4 je punčka z imenom Duška, stara je točno eno leto, telesno in duševno tako razvita, da ji je malokateri „smrkovček“ enak. Takele oblekce so najlepše pletene z enakimi ali belimi pletenimi hlačkami ter enako čepico.

Oblačenje otrok je v življenju dobre mamice zelo važno poglavje. Marsikdaj si mislimo, da otrok nima ničesar od lepih oblek in da je mati sama, ki ima z njimi užitek. Res je to, toda res je tudi, da misli na lepa oblačilca najbolj tista mati, ki ljubi svojega otroka. Matere, ki za svoje otroke prav nič ne skrbe, da bi bili lepi, jih tudi nimajo tako rade. Take matere so mrzle in otroci rastejo poleg njih kakor rastlina v senci.

Megličeva.

Ali naj starše tikamo ali vikamo?

V povojni dobi se je tudi po deželi razpasla navada, da pravijo otroci svojim staršem ti. Naziv vi smatrajo ljudje že za nazadnjaški, za nemoderen. In vendar bi bilo v tolikih primerih bolje, če bi se bila ohranila ta premodra navada in bi rekli otroci staršem vi kakor smo rekli mi vsi, ki prihajamo iz kmetijskih domov. Naziv vi je izraz spoštovanja, v tem primeru pa izraža tudi nekak strah, ki je otroku potreben, da ga laže vzgajamo. Če pravi otrok svojim staršem vi, ne more nikoli odgovarjati takò nespoštljivo ali celo predrzno, kakor če jih tika. S tikanjem se čuti otrok, ki nima še dovolj pameti, enak odraslim in se vede do njih takò, kakor se vedejo do njega odrasli. Neredkokdaj slišimo in otroških ust take odgovore, da nam vzame sapo! Neki oče je po večerji pri mizi udaril svojega devetletnega sina, ker je nekaj nagajal. Hčerka, očetova ljubljenska, se

je jezno ozrla na očeta in rekla: „Oče, če boš še enkrat udaril Ivana, bom udarila jaz tebe s temle ravnilom po glavi.“ Kolikokrat slišimo, kako zasmehljivo zavračajo otroci svoje starše: „Ti si neumen, ti nič ne veš, ti tiho bodi!“ itd. To so „pokloni“, ki jih dobijo starši od svojih otrok, ker si niso znali ohraniti spoštovanja. Besedica vi bi gotovo otroke pri obnavljanju s starši marsikdaj obvarovala pred nespoštljivimi, drznimi in poniževalnimi izrazi.

Zelo dobri otroci seveda tega prijateljskega razmerja do staršev ne izkoriščajo in ostanejo kljub temu dobri in spoštljivi, prijateljsko razmerje jih celo še bolj poveže med seboj. Toda takih primerov je malo, posebno v pubertetni dobi, ko otrok vidi samo sebe, sam največ ve, vsi so mu zavidni itd. „Staroverski“ vi je v marsikateri rodbini pravi blagoslov. Zadržne čase smo večkrat opazili v časopisih objave smrti: „Umrla so nam naša dobra mati ali naš dobri oče“. Pri tem si človek lahko misli, da je moralo biti življenje staršev in otrok zelo tesno povezano med seboj. In če reče mestni človek, ki je prišel s kmetov: „Moja mati so rekli tako“ itd. smo tudi lahko prepričani, da je ta človek svojo mater ljubil in spoštoval in da mu je bila vedno draga in mila.

Težko si je misliti, da bi mogla mlada mamica, ki je včasih še sama otrok, vzgajati otroka tako, da bi ji rekel vi, in morda ne bomo nikoli več doživeli tistega častitljivega spoštovanja otrok do staršev, kakor so ga bili deležni rodovi nazaj. Toda potreba po takem izražanju bo morda čedalje večja in če bo postala tudi čedalje bolj nemogoča, bo postajalo razmerje med starši in otroki čedalje bolj hladno in tuje. Toplota, ob kateri se človek ogreje v svojih najtežjih dneh življenja, bo izginila!

Megličeva.

Iz kuhinje

Kako in kaj naj jemo?

Pravilna prehrana je podlaga zdravja, nepravilna pa povzroča motnje v prebavnih organih in razne bolezni, ker zmanjša odpornost proti njim. Boleznim kljubuje uspešno samo oni, ki skrbi za pravilno prehrano, ki pametno uredi svoje življenje tako, da se v njem pravilno vrsti delo z zabavo in počitkom, skratka, kdor trezno živi. Pri izberi jedi ne smemo nakoli pozabiti, kako važna je hrana za človeško telo. Po tem pomenu lahko razdelimo živila v tista, ki se jih najemo, ki nas hranijo, in ki nasitijo obenem.

V prvo vrsto spada kruh, vse vrste testenin, krompir, med, marmelada, maslo, loj, salo, olje in margarin, v katerih so škrob, sladkor in maščoba. Ta živila nas nasitijo, ker so njihovi glavni sestavni deli snovi, pri katerih nastaneta med prebavo toplota in energija. Drugo skupino lahko razdelimo v dve, in sicer v A in B. V skupino A spadajo mleko in mlečni izdelki, meso, drobovje, kri in ribe, obsegajoče beljakovino. Ta živila nas hranijo, ker so njihovi najvažnejši sestavni deli snovi, ki telo takorekoč grade. V skupino B spadajo sveže sočivje, sirovo sadje, krompir, drobovje, mleko in mlečni izdelki, ki obsegajo mineralne snovi in vitamine A, B, C, D. Ta živila nas rede, ker so v njih zaščitne snovi, ki prihajajo do veljave pri rasti telesa, ter povečajo njegovo življenjsko odpornost. V zadnjo skupino spadajo fižol in grah, črn kruh in krompir, v katerih so škrob, beljakovine, mineralne snovi in vitamini. Ta živila nas nasitijo in hranijo, ker so v njih vse zgoraj omenjene snovi. Pri izbiri jedi moramo paziti, da dobiva telo enakomerno živila, ki človeka nastijo in hranijo.

Droži.

Marsikatera gospodinja se še spominja, kako so naše stare matere same pripravljale droži, s katerimi so potem pripravljale kruh. Droži so prišle posebno prav v zimskem času in tistim gospodinjam, ki so živele oddaljene od mest, kjer so kupovale kvas. Mor-

da se je takrat kvas težko dobil ali pa je bil drag, da so raje pripravljale kruh z drožmi.

V sedanjih težkih časih se tudi nam lahko zgodi, da bi bilo kdaj pomanjkanje kvasu in zato morda ni slabo, če se seznanimo z navodilom, kako pripraviti droži, da si bomo pomagali iz zadrege. Naše stare matere so jih pripravljale večinoma iz moke belega prosa, pa tudi iz koruzne moke so bili dobri. Priobčujemo ameriško navodilo in dobesedno prevajamo besedilo, ki je spremljalo recept v neko preizkuševalno kuhinjo. To navodilo je bilo nagrajeno s 5 dolarji:

„Ko sem bila učiteljica v nekem zelo oddaljenem kraju v severni Montani, sem stanovala pri neki gospej, ki je pekla vedno izredno dober kruh. Ker je le redkokdaj potovala v oddaljeno mesto, sem se čudila, kako more peči tako okusen kruh brez svežega kvasu. Odgovorila mi je, da si vsako jesen sama pripravi svežo zalogo droži za vso zimo. Od takrat sta z mojo materjo z velikim uspehom uporabljali njeno navodilo za pripravo droži. Pošiljam vam ga, ker bo morda prišlo prav marsikateri vaši čitateljici:

Potrebujemo: dobrega pol litra pinjenega mleka, pol kavine skodelice koruzne moke, čajno žličko ingverja, $5\frac{1}{2}$ kocke kvasu (kocka odgovarja približno 1 dkg kvasu), skodelico tople vode.

Ko nam pinjeno mleko zavre, zamešamo vanj pol skodelice koruzne moke in kuhamo, dokler moka ni kuhana. Kuhani moki primešamo žličico ingverja in odstavimo, da se nam ohladi. V skodelico tople vode raztopimo kvas in ga dodamo ohlajenemu močniku ter ga postavimo za nekaj ur na toplo mesto, da začne vzhajati. Vzhajanemu dodamo toliko koruzne moke, da lahko izoblikujemo male hlebčke, ki jih trdo posušimo. Suhe hranimo na hladnem in suhem prostoru.“

Kako si dalj časa ohranimo sveže surovo maslo.

V sveže surovo maslo dobro zamešamo nekoliko soli. Na dno prstene posode vsujemo približno 12 mm debelo plast soli, na to sol denemo približno 5 cm visoko surovega masla in ga spet pokrijemo s plastjo soli. Tako nadaljujemo, dokler nismo porabili

vsega masla. Vrhnja plast mora biti seveda sol. Pred uporabo odstranimo vrhno plast soli. Tako hranjenje surovega masla prihaja seveda v poštev samo, če ga imamo večjo količino in si ga želimo prihraniti za kak važen primer. Posodo z maslom pokrijemo z dvojnimi pergamentnim papirjem in dobro zavežemo.

Dr. Avčin Marij:

O cepljenju.

Večkrat na leto zapovedujejo uradni razglasi s strogimi in velevajočimi črkami, da morajo stariši na ta in ta dan, ob tej in tej uri pripeljati svoje malčke te in te starosti na določen kraj, kjer jih bodo vse po vrsti cepili. Cepljenje — velik dogodek v vsaki družini, mogoče edini ali prvi ali zadnji dotik zdravega sveta z zdravništvom, dotik, ki ima nekaj skrivnostnega, krutega, pa vendar lepega v sebi. Ali bi dali našega malčka cepiti ali ne? Ali mu ne bo škodovalo? Ali bo našemu ljubljencu zapustilo cepljenje kakšne posledice? Ali ga ne bo preveč bolelo? Ali ne bo postal hrom? Ali mu bo sploh kaj pomagalo? Ali ni vseeno, če ga ne damo cepiti?

Takih in sličnih vprašanj je polna glava otroškega zdravnika. Na vsako izmed njih lahko odgovorimo tako ali tako, kakor pač mislimo in kolikor smo pač pošteni. Pa tudi starši jih imajo polno glavo, zakaj, otroci so njihovi in hočejo jim dobro. Kuštroglavci se pa med tem igrajo in se nič kaj ne menijo za vse naše razglabljanje.

Malo vedo ljudje o cepljenju, kaj je njegovo bistvo in kakšen je pomen in namen tega vzakonjenega in obveznega zdravniškega postopka. Zato smatramo, da ni brez koristi, če v našem listu vsaj bistveno razjasnimo ta vprašanja. Poizkusili bomo te, sicer v teh skrivnostih nevajenemu mišljenju, težke probleme kar najjasneje raztolmačiti.

Že v poglavju o otroških boleznih, ki so vse nalezljive bolezni in ki zatorej večinoma zapuste trajno imuniteto napram ponovnemu obolenju, smo povedali, kaj je bistvo te odpornosti.

Kaj je torej imuniteta in kakšna je lahko?

Imuniteta ali odpornost proti gotovim nalezljivim boleznim je lahko prirojena, to se pravi, da za nalezljivo boleznijo sploh ne obolimo, ker gotove snovi v našem organizmu, ki nam jih je dala še mati, sploh ne dopuščajo, da bi se vzročniki bolezni v nas razvili in povzročili bolezen. Ali pa je imuniteta pridobljena, preje ali kasneje v življenju, to se pravi, da smo neko bolezen vedoma ali nevedoma preboleli in nam je to obolenje ali pa sama borba z povzročitelji neke bolezni, ki se ni razvila,

zapustilo v organizmu gotovih snovi, ki ne dajo vzročnikom, da bi se ponovno razvili in povzročili ponovno obolenje.

Ko so spoznali to dejstvo, so zaslu-tili njegov ogromen pomen. Poskušali so in našli so: če vcepimo v telo klice nalezljive bolezni ali izločke njihove preosnove, ki so večinoma strupi, oni, ki pri vsaki nalezljivi bolezni ovijajo „bolezenski primer“ z zagonetnimi soznaki zastrupljenja, potem bo zdravo in odporno telo lahko v daljšem ali krajšem času storilo proti tem klicam ali njihovim izločkom ali proti strupom obrambne snovi, takozvane proti-snovi, takšne in v toliki meri, da se nalezljiva bolezen v nas ne more razviti ali da strupeni izločki klic — povzročiteljic ne morejo delovati, vse dokler traja ta umetna ali aktivna odpornost, kakor jo nazivljemo. Da je umetna, ji pravimo zato, ker smo spravili na umeten in prisiljen način naše telo do tega, da stvarja proti gotovim boleznim zaščitne proti-snovi, in da je aktivna, ji pravimo zato, ker je naše telo samo, torej aktivno stvorilo te protisnovi. Prevarili smo torej z našim postopkom svojega dobrega oslička, ki nas nosi, naše telo, da se je spustilo v veliko, zaenkrat nepotrebno delovanje in da si je v svoje obrambne arzenale nakopičilo snovi, ki nam bodo prišle v prid, če bi bili prisiljeni pričeti borbo z boleznijo, proti kateri smo se zavarovali.

V razliko od te vrste odpornosti naj navedemo še pojem pasivne imunitete. Če hočemo hitro in brez obremenitve organizma z delom doseči odpornost napram gotovi bolezni le za kratek čas, ali če hočemo že razvito nalezljivo bolezen s tem principom zdraviti, potem ne moremo čakati, da bo organizem šele sam stvarjal snovi, naperjene proti tej bolezni, takrat si raje izpsodimo teh snovi od drugega živega

bitja, človeka ali živali, ki jih ima v svoji krvi v izobilju, ker je napram dotični bolezni bodisi pasivno, aktivno, prirojeno ali pridobljeno odporen ali imun.

Težke in „znanstvene“ besede na prvi videz, vendar z malo dobre volje lahko umljive. Recimo: neko dete je pravkar obolelo za ošpicami. Srečno jih preboli, ker je močno, rdečelično in sicer zdravo. Poleg njega leži hiralček, ki je prebolel najrazličnejših bolezni celo vrsto. Sodimo, da bi mu ošpice skrajšale življenje ali da je morda celo tako slab, da bi jih ne prebolel. Prvo dete je stvorilo v sebi proti ošpicam toliko protisnovi, da za ošpicami ne bo nikdar več obolelo. Hočemo obvarovati hiralčka. Zato vzamemo prvemu detetu nekoliko krvi, jo pustimo, da se strne in se odloči sokrvica, in to sokrvico, v kateri so proti ošpicam naperjene snovi, vbrizgamo hiralčku. Hiralček ne oboli za ošpicami. Če bi pa vendarle obolel, ker smo bili prepozni, bi bila bolezen lažje vrste, zmogljiva tudi za hiralčka.

Kaj smo napravili? Od prvega deteta smo prenesli že storjene protisnovi na drugo dete, ki smo ga s tem imunizirali, dasi le začasno. Ta odpornost je takozvana pasivna imuniteta, ker se je drugo dete popolnoma pasivno okoristilo z delom prvega organizma.

Človek pa je razumno in zvito bitje. Dobe Egipčanov in črnih sužnjev so minile in človek štedi svoj organizem za druge bolj očitne borbe. Naj bi žrtvoval sebe in svoje sočlane, vsaj za take namene ne! Ker je že zaslužnjil živali skoz in skoz, ker je že iztrebil te in te živalske vrste, med katerimi je on najnevarnejša, ker pač v tem pogledu zaenkrat še ne more uporabljati stroja, ker nasploh raje zauživa živali — se je odločil za takle postopek. Recimo: mlademu, močnemu in zdravemu konju, volu ali ovnu vbrizgamo klice davice, tetanusa ali

kačjih strupov v taki količini, da žival sicer ne oboli in še vedno z jasnimi očmi in mrzlim smrčkom gleda v čudni svet. Njeno telo stvori v nekaj tednih v svoji krvi obilico snovi, naperjenih proti davici, tetanusu in kačjim strupom. Človek konju, volu ali ovnu po preteku te dobe lepo navrta žilo, kakor navrta mladi brezi skorjo in si pridobi vode za lase, kakor navrta zemljo, da mu priteče nafta, tako mu živalica lepo daje v stekleničko zdravila proti bolezni, s katero smo jo cepili. S temi protisnovmi si človeštvo rešuje svoja življenja, ne da bi se kdaj hvaležno spomnilo neznane živali.

Nekoč sem videl tale dogodek: iz nekega konja, ki je prišel v tvornico, kjer so izdelovali serume in cepiva, mlad, isker in zdrav, so nacedili toliko seruma, da je ubogi živali šlo po zlu. Kmalu je konj ostarel, dasi je postal vzor vsem drugim konjem v službi humanosti: dosegel je rekord. Z njegovim serumom proti davici so zdravili čez tisoč ljudi. Potem, ko ni bil več za rabo, so mu jo dali s sekuro med oči in meso prodali predmestni revščini po znižani ceni. Za izkupiček pa so vprizorili njegovemu duhu majhno slavnost: vzdali so mu spominsko ploščo. Pač prelesten primer združitve umnega gospodarstva z omikano igranim sožaljem!

Pa ne samo konji! Koliko zajčkov, morskih prešičkov, belih miši in podgan, psov, mačk, golobov, močeradov, pupkov, črvov, žuželk in opic je šlo na oltar humanosti! In koliko ljudi, bodisi vedoma ali ponevedoma. Naj jim bo ta stranpot v neznatnem članku skromen spomenik.

Vsakomur je razumljivo, da je moralo biti mnogo drznih in jasnomiselnih ljudi, ki so na podlagi neizpodbitnih uspehov dosegli, da so postala nekatera cepljenja obvezna in uzakonjena. Tako je postalo cepljenje proti kozam uzakonjeno v vseh kulturnih državah, v neka-

terih pa je prostovoljno in ima tudi stoodstoten odziv. Nadalje je po zakonu zapovedano zaščitno cepljenje proti davici, v gotovih armadah pa tudi proti tifusu in paratifusu.

To cepljenje lahko postane obvezno tudi za civilno prebivalstvo ob izbruhu epidemij ali posameznih primerov te bolezni, če tako zahtevajo okoliščine. Neobvezno lahko cepimo, največkrat, če tako zahteva zdravstveno stanje bolnikovo, proti škrlatinki, oslovskemu kašlju in v rani mladosti tudi proti tuberkulozi. Te tri vrste zaščitnega cepljenja so deloma nedograjene, zlasti cepljenje proti jetiki. Princip je pa pri vseh naštetih vrstah, da skušamo z vcepitvijo umetnih naplavin klic dotičnih bolezni ali strupov, pridobljenih iz teh klic, izzvati v bitju, ki ga skušamo obvarovati pred boleznijo, razvoj aktivne imunitete ali aktivne odpornosti napram tej bolezni.

Iz drugega človeka, ki je prebolel bolezen, prenašamo danes serum pri škrlatinki, ošpicah in otroški mrtvičnosti. S tem si od človeškega organizma, ki je prebolel katero izmed teh bolezni, izposodimo že storjene protisnovi, da z njimi olajšamo borbo s pričetno boleznijo v drugem organizmu, kar je primer pasivne ali prenešene odpornosti.

Živalske serume ali izvlečke iz njihovih organov, če smo živali okužili s klicami neke bolezni in so stvorile proti njim obrambne snovi, uporabljamo v borbi proti davici, tetanusu, gnojnim in gnojno-plinskim vnetjem, griži, pljučnici, živalski steklini in kačjim pikom.

Še nekega dejstva iz te veje zdravilstva se danes poslužujemo. Če zdravimo n. pr. stara gonoroična obolenja in vcepimo hkrati naplavine gonoroičnih klic, dobimo vročino in pa močnejše stvarjanje protisnovi,

naperjenih proti gonoroičnim klicam. Tega principa se poslužujemo tudi v borbi proti turavosti in drugim kožnim gnojenjem, proti gotovim gljivičnim kožnim bo-

leznim, proti pljučnicam, in-
fluenci in mehkeemu čiru.

O najvažnejših izmed teh cepljenj bomo spregovorili v nadaljnjih člankih.

R A Z G L E D I

Mesta in trgi v Ljubljanski pokrajini

Damjan Vahen: Kratak pregled zgodovine.

Ko so Rimljani gospodovali v naših krajih, je slovenski narod bival z drugimi slovanskimi narodi v predelih sedanje južne in zahodne Rusije in so se nazivali SLOVENI, drugi pa so jih nazivali „VENETI“.

V rimski dobi so na poznejši slovenski zemlji obstojale sledeče pokrajine:

1. NORICUM, katere meje so bile: na severu Donava, na zahodu Doljni Inn, Zila in izvor Drave, na jugu Kamniške planine, Karavanke in Sava, na vzhodu pa črta, ki je šla od Save do Drave zahodno od Ptuja. Noricum pokrajina je torej obsegala vso Koroško, skoraj vso Štajersko, Gornjo in Dolnjo Avstrijo južno od Donave do Dunajskega gozda, Salzburg, jugovzhodni del Bavarske, vzhodno Tirolsko in večji del Kranjske. Glavno mesto pokrajine NORICUM je bilo VIRUNUM, ki je ležalo na Gosposvetem polju.

2. PANONIA, ki se je raztezala od Donave, izliva Save do Kragujevca, odtod je šla meja preko Spodnje Drine, Vrbasa, Une na Kranjski Snežnik in Hrušico, tako da je dežela obsegala Štajersko, zahodno Ogrsko, Mačvo, Posavje, Srem, Slavonijo, severno Hrvaško in Kranjsko do Krasa.

3. VENETIA-ISTRA, ki je na vzhodu dosegla črto: Javornik-Raša.

Ob preseljevanju narodov pa so

Sloveni skupno z Obri konec 6. stoletja zasedli longobardsko posest, to je, vzhodne alpske dežele in del sedanje Ogrske. Ko pa je SAMO leta 625. združil vse slovenske rodove in porazil Obre, je ustanovil slovansko državo, ki pa je po njegovi smrti l. 658. razpadla in so Sloveni prišli popolnoma pod frankovsko oblast, ki je uničila Slovincem samostojnost in povzročila politično in gospodarsko odvisnost od Frankov.

Cesar Oton I. pa je l. 952. združil vse slovenske dežele v novoustanovljeno VELIKO KARANTANIJO in jo povzdignil v vojvodino l. 976., ki je bila podrejena neposredno cesarju. Karantanija je obsegala sedanjo Koroško, Pustriško dolino in del Gornje Štajerske. Okoli Karantanije pa so se vrstile mejne grofije, imenovane tudi „MARKE“, tako: „Vzhodna marka“ (ob Donavi), „Karantanska marka“ (ob Muri), „Savinjska marka“ (ob Savinji in Savi), „Kranjska marka“ (južno od Karavank do dolenskega Snežnika in hrvaške meje), „Istrska marka“ (Notranjska s Krasom in Primorjem) in „Veronska marka“ (Goriška). Posamezne marke so se osamosvojile in postale samostojne vojvodine.

Slovenska zemlja se je delila v tri vojvodine: KRANJSKO, ŠTAJERSKO in KOROŠKO.

VOJVODINA KRANJSKA.

Še v 10. in 11. stoletju je bila vsa Kranjska ena celota „K r a n j s k a m a r k a“. Še preje so tu Rimljani osnovali pokrajino z imenom „CAR-NIA“ tudi „CARNIO-LA“ imenovana, z glavnim mestom „EMONA“, ki pa je ob preseljevanju narodov razpadla. Leta 1040. je dobila Kranjska mejne grofe, ki so prebivali v Goričanah pri Kranju, po katerem je dežela dobila ime.

Ko je l. 1036. padel v bitki s koróškim vojvodom Adalberom krajišnik Viljem II. Savinjski je njegova zemlja prešla v fevd kranjskega krajišnika Eberharda, nato pa na njegovega naslednika Ulrika II. L. 1077. je prešla zemlja poznejše vojvodine Kranjske v last oglejskega patriarha Sigharda, ki pa jo je cesar po patriarhovi smrti odvzel oglejskemu gospodstvu, a jo je vrnil že l. 1095. Toda kranjske plemiške rodbine so imele tako moč, da je moral patriarh prepustiti oblast v deželi grofom Andeškim. Patriarh Wolfger II. si je hotel pridobiti oblast nad zemljo, toda ni uspel. Moral je prepustiti zemljo Frideriku Babenberžanu, ko pa je Friderik l. 1246. umrl, je prešla oblast na Ulrika III., Spanheima. Poslednje nade, da bi si patriarhi pridobili oblast nad slovensko zemljo so uničili češki kralj Přemisl Otokar in nato Rudolf Habsburški, ki je brez ozira na pravice oglejskega patriarha dal Kranjsko deželo v fevd svojima sinovoma kot državni fevd in tako je l. 1882. zavládala v Kranjski Habsburška dinastija, ki je povzdignila Kranjsko leta 1364. v vojvodino. V letih 1809. do 1813. je bila Kranjska ena od sedmih ilirskih pokrajin, dunajski kongres pa je l. 1815. vrnil Kranjsko Avstriji kot del kraljevine Ilirije. Leta 1918. je Kranjska pripadla kraljevini Jugoslaviji, od l. 1941. pa je razdeljena med Nemčijo in kraljevino Italijo.

Del, ki je pripadel kraljevini Italiji, se imenuje „LJUBLJANSKA POKRAJINA“.

Grb: na srebrnem polju na desno obrnjen orel modre barve s cesarsko krono na glavi, z rdečimi kremplji in rdečim kljunom; na prsih ima polmesec z zlato-rdečimi in rdeče-zlatimi progami v dveh vrstah.

LJUBLJANA.

LJUBLJANA je bila naseljena že v neolitski (kameni) dobi, kar nam pričajo mnogi izkopani predmeti, ki so jih izkopali v Rožni dolini, na Prulah in drugje. V hallstattski in latenski (železni) dobi je bila na mestu sedanjega mesta Ljubljane *i l i r s k a n a s e l b i n a*, ki so jo rimski naseljeniki imenovali „EMONA“.

EMONA je bila ustanovljena najbrž l. 34. pr. Kr. r. in je obsegala sedanje Gradišče, Rimsko cesto in Mirje, ter je najbrže še isto leto prejela mestne pravice od rimskega cesarja Avgusta. Okrog l. 452. pa je bila Emona razrušena.

Ob Ljubljanci se je nato razvilo čolnarsko naselje, vendar nam zgodovinski viri od l. 407. do l. 1144. Ljubljane več ne omenjajo. L. 1144. zgodovinski viri omenjajo Ljubljano z imenom LAYBACH, ki je bila sedež mejnega grofa, l. 1146. pa se Ljubljana imenuje v zgodovinskih virih LUBIGANA. V srednjem veku se je začela Ljubljana širiti in je postala proti koncu 13. stoletja sedež vicedoma in deželnega glavarja. L. 1265. se Ljubljana omenja še kot trg, že l. 1269. pa kot mesto z vsemi pravicami, s popolno mestno upravo, ki ji je bil na čelu mestni sodnik, ki je imel vso civilno in sodno oblast v mestu in so si ga izvolili meščani sami. Od l. 1504. dalje pa je sodnika zamenjal mestni župan. L. 1461. je cesar Friderik III. ustanovil Ljubljansko škofijo. Ljubljana je mnogo trpela zaradi stalnih turških

navalov v letih 1469. do 1575., nato pa zopet l. 1476., 1492., 1512., 1546. in 1598.

V poznem srednjem veku je Ljubljana obsegala svet, ki je bil zajet v obzidju, ki je potekal od Karlovških vrat (pri začetku današnje Florjanske ulice) po Prulah do Ljubljaniice, ob Ljubljaniici do šentjakobskega mostu, preko Ljubljaniice do Zoisove hiše, ob Zoisovem vrtu do sedanje Emonske ceste, kjer se je obrnil in se raztezal v ravni črti do deželnega dvorca (vicedomske palače — sedaj stoji na tem mestu univerza), ter se je nato obrnil do brega Ljubljaniice. V obzidju je bil še sedanji Mestni trg, kjer se je obzidje dvigalo proti gradu. Proti koncu 18. stoletja pa so obzidje podrli.

Po ustanovitvi Napoleonove Ilirije, je Ljubljana postala v letih 1809. do 1815. glavno mesto Ilirije, po razpadu Avstro-Ogrske ob koncu svetovne vojne je postala Ljubljana del Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in je dobila l. 1919. univerzo, po vidovdanski ustavi l. 1921. je Ljubljana postala sedež Ljubljanke oblasti, od 3. oktobra 1929. sedež Dravske banovine kraljevine Jugoslavije, od 3. maja 1941.-XIX. pa sedež Ljubljanske province kraljevine Italije z imenom „LUBIANA“.

Grb: na rdečem ozadju stoji na zelenem hribu večoglati grad z dvojnim kroniščem. z odprtimi vrati, nad katerimi so po tri okna. Na vrhu gradu stoji na desno obrnjen zlat zmaj.

TURJAK.

Trg TURJAK nima trškega značaja, ter je postanek trga v tesni zvezi z gradom Turjakom, ki so ga zgradili grofi AUERSPERGI, ki se nazivajo TURJAČANI po glavi divjega vola (tura), katerega glavo imajo v svojem

grbu. Turjaški grad je zgradil grof Konrad l. 1067., ki pa ga je v sporu zaradi dedščine grof Henrik Ortenburški požgal. L. 1190. je grad obnovil grof Adolf. L. 1511. je grad porušil potres, grof Trojan pa ga je ponovno obnovil v obliki trikotnika, na vsakem kotu z močnim obrambnim stolpom. Stolp na pročelju ima vklesanega tura v reliefu.

Grb: na rdečem ozadju na zelenih tleh stoji na desno obrnjen zlat divji vol z zlatim obročem v nosnicah.

CERKNICA.

CERKNICA je bila obljudena že v prazgodovinski dobi, kar nam pričajo izkopine v bližini: grobovi iz hallstattske dobe. Mimo Cerknice je v rimski dobi vodila cesta iz Trsta v Ljubljano in so v obrambo naselbine zgradili tako zvani „Ajdoovski zid“, pa tudi „Rimske šance“ imenovane utrdbe. L. 1040. so dobili oglejski patriarhi od Henrika III. v Cerknici in v sosednjih vaseh v fevd 50 kmetij ter so zaradi lepe okolice celo večkrat bivali v Cerknici.

Prvotni trg je bil v bližnjem Višek, po razrušenju prvotnega trga pa je nastal sedanji trg okoli cerkve, ki je že kmalu prejel trške pravice in je bil do 10. stoletja last oglejskih patriarhov, nato pa last gradu Hasberg pri Planini.

Tudi Cerknica je mnogo trpela zaradi turških napadov, ki so l. 1472. požgali trg in cerkev; hudi napadi pa so sledili še v letih 1476., 1480., 1490., 1552., 1559. in 1560. Zato so v tem času zgradili Cerkničani okoli cerkve tabor s petimi močnimi obrambnimi stolpi. Ob prvem turškem napadu l. 1472. so se tržani umaknili pred Turki v trdnjavo Šilentabor. Leta 1813. so Francozi doživeli od Avstrijcev v bližini Cerknice hud poraz ter tako propast Napoleonove Ilirije.

Že v rimski dobi je bilo znano Cerkniško jezero, ki so ga nazivali „lagus lugeus“.

Grb: na srebrnem ozadju na dnu modra voda, iz katere se dviga rdeča cerkva.

VRHNIKA.

Na mestu sedanje VRHNIKE je stala stara keltska naselbina, ki so jo ustanovili že okoli l. 358. pred Kr. r. noriški Tavriski, ter je bila važno пристanišče za trgovino po Ljubljani,

Savi in Donavi. Iz te naselbine so svojo ladjo „ARGO“ prenesli Argonavti pod vodstvom tesalskega kraljeviča Jazona čez Kras na Jadran ter nadaljevali pot v Grčijo, ko so se vračali iz Kolhide in so pripluli do Vrhnike po Donavi, Savi in Ljubljani, kakor nam govori grška pripovedka.

V starem veku je bila Vrhnika važna trgovska in vojaška postojanka, imenovana NAUPORTUS, ki je bila obzidana. Na hribu Turnovše je stala trdnjava s stolpi, imenovana „KASTEL“, okrog katere so v 3. stoletju zgradili močan zid, ki je imel 62 obrambnih stolpov in so ga nazivali „Claustra Alpis Iuliae“ (zapora Julijskih Alp), ki je deloma še ohranjen in ga ljudje nazivajo „Ajdovski zid“. Nauportus je bil razrušen ob uporih vrhniških legij l. 14. po Kr. r. Naselbino so obnovili, toda trgovsko in vojaško vlogo je namesto nje prevzela v tem času ustanovljena Emona. Ponovno so Nauportus porušili v 5. stoletju Huni.

Vrhničani so se v srednjem veku preživljali povečini s trgovino, tovarjenjem in izposojevanjem konj. Čolnarji v Vrhniki pa so imeli svoj „čolnarski ceh“, ki je bil razpuščen leta 1804., vendar se je plovba po Ljubljani nadaljevala vse do l. 1857., ko je stekla železnica iz Ljubljane v Trst, Vrhnika sama pa je dobila železniško zvezo z Ljubljano šele l. 1899.

VRHNIKA je eden najstarejših trgov bivše vojvodine Kranjske, saj je imela trške pravice že l. 1525. in lastnega trškega sodnika s pravico sodstva. Vrhnika je bila sprva last vrhniških gospodov, nato last grofov Auerspergov, za njimi last rodbine pl. Barbo. Po izumrtju pl. Barbo, je Vrhnika prešla v last knezov Eggenbergov, leta 1717. pa so Vrhniko poddedovali Habsburžani, ki so jo podredili Bistriškemu samostanu.

Vrhnika je tudi rojstni kraj največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja.

Grb: na modrem ozadju na beli vodi ladja „Argo“ z belimi jadri.

KOČEVJE.

KOČEVSKO OZEMLJE je bilo sprva last oglejskih patriarhov, ki so ga leta 1267. prepustili Ortenburžanom. Leti so tu okoli leta 1350. naselili svoje podanike s Koroškega in Tirolskega,

katerim so se pridružili še frankovski in turinški kolonisti. Kočevje se v listinah prvič omenja leta 1363. z imenom GOTTSCHHE, ter je prejelo trške pravice l. 1377., v mesto pa je bilo povzdignjeno l. 1471., ko je bilo obzidano. L. 1479. je dobilo pravico do svobodne volitve mestnega sodnika in svetovalcev. L. 1491. so mesto požgali Turki. Listine, izdane v letih 1571., 1596. in 1780., jim dovoljujejo svobodno krošnjenje. V letih 1456. do 1667. je bilo Kočevje deželno knežje mesto. V letih 1809. do 1815. so bile v gradu Friedrichstein nastanjene francoske čete. L. 1791. je postalo Kočevsko ozemlje samostojna vojvodina, knez Karol Jožef Auersperg pa vojvoda kočevski.

Grb: na modrem ozadju s plotom ograjena trdnjava, pred njo pa sv. Jernej s knjigo in nožem v roki.

(Se bo nadaljevalo.)

Arkadij Averčenko:

Bela vrana

Iz „Povesti cinika“.

Bavil se je s kristalografijo. Ne pred njim, ne za njim še nisem videl živega človeka, ki bi se bavil s kristalografijo. Zato mi je težko presoditi, ali je bila med lastnostmi njegovega značaja in kristalografijo kakršna koli notranja zveza, ali pa je na te lastnosti vplival poklic, ki si ga je bil izbral.

Bil je plečat, mlad človek, plavih las z rožnatimi, polnimi ustnami in s tako jasnimi prozornimi očmi, da je bilo kar nerodno gledati vanje: kakor da bi na skrivaj gledal skozi okna tujega stanovanja, v katerem se dogajajo pri popolni razsvetljavi vse življenjske emocije.

Mogel si ga vprašati kar koli — on ni imel v svojem življenju ne skrivnosti ne temnih peg — onih peg, ki kakor leopardova koža krasi vse grešno človečanstvo.

Imam ga za prismuknjenca in je tudi vse najino znanstvo pričelo na zelo bedast način:

Ko sem nekoč zvečer sedel v svoji sobi (stanovanje je obstajalo iz vrste sob, ki jih je oddajal prekanjeni gospodar), sedel tam mirno in študiral, zaslišim naenkrat za steno cepetanje z nogami, kričanje, rjovenje in stokanje...

Občutil sem, da se za steno dogaja nekaj groznega. Srce mi je vztrepetalo, poskočil sem, zbežal iz sobe in odpahnil sosedna vrata.

Sredi sobe je stal plešast mlad človek, ogrnjen z rdečo odejo, blazino od divana poveznjeno čez glavo ter cepetal z nogama, dajajoč od sebe rjoveče glasove ter poskakujoč in spakujoč se na prečuden način.

Ob škripanju odpirajočih se vrat, se je obrnil k meni in me s skrivnostnim obrazom posvaril:

— Ne približujte se mi. Mene se je privadilo, vas pa še lahko preplaši. Vso pot je vekalo, a zdaj je utihnilo...

In z ošabno prepričevalnostjo je dodal:

— To je zatò, ker sem našel zanesljivo sredstvo, kako ga potolažiti. Onò me gleda in molči.

— Kakšno „onò“? sem preplašeno vprašal.

— Onò, dete. Našel sem ga na ulici in ga prinesel domov.

In res. Na divanu je, obloženo od blazin, ležalo drobceno bitje in z velikimi, razprtimi očmi strmelo v svojega tolažnika...

— Kaka bedarija? Kje ste ga našli? Zakaj imenujete navadnega človeškega otroka „onò“?

— Ker še ne vem, ali je fantek ali punčka. Našel sem ga tamle, v slepi ulici, kjer ni žive duše. Vekalo je, kakor da ga derem. Pa sem ga pobral.

— Bolje, da bi ga bili oddali na policijsko stražnico.

— Kaj pravite! Mar je koga ubilo? To je ljubko otroče! Se vam ne zdi? Ka-li?

Z nemiro m ljubečega očeta se je ozrl name.

Tačas je otrok odprl usta in iz polnih pljuč zavekal.

Njegov pokrovitelj je vnovič zacepetal z nogami, mahajoč z odejo zaplesal ter se na vse načine spakoval.

Končno se je utrujen ustavil ter vprašal ves zasopel:

— Ali se vam ne zdi, da je lačen? Kaj jedo „takile“?

— „Takile“ — jaz bi mislil — da sestaja njihov jedilni list iz materinega mleka.

— Hm! Salamenska reč! Vprašanje, kje ga dobiti? Takole mleko?

V neodločnosti sva se spogledala, kar je najino razmišljanje nenadoma prekinilo trkanje na vrata.

Vstopilo je brhko deklè, me ošvrknilo s pogledom ter ogovorilo onega:

— Aljoša, prinesla sem vam nazaj izposojena profesorska skrip... Pa kaj je to?

— Otročiček. Na ulici sem ga našel. Ali ni ljubek?

Dekle je izkazala otroku vidno sočutje: poljubila ga je, mu poravnala plenice in se z vprašujočim pogledom obrnila k Aljoši.

— Zakaj kriči? — je strogo pobarala.

— Ne vem, Jaz mu nisem skrivil salu. Verjetno je lačen.

— Zakaj ne ukrenete ničesar?

— Kaj naj jaz ukrenem?! Evo, gospod tu, (ta se menda spozna v takšnih stvareh...) svetuje podojiti ga. Midva pa, saj razumete, tega ne moreva...

Tačas mu je pogled obvisel na mladih, očividno komaj to pomlad vzbrstelih dekletovih nedrjih in njegov obraz se je razvnel od veselja.

— Čujte, Nataša... Kaj, ko bi morda vi... A?

— Kaj? — se je zdrznilo dekle.

— No, ko bi ga vi... podojili? Saj bi midva tačas stopila v sosedno sobo... Ne bova gledala.

Nataša je pordela do las in jezno odvrnila:

— Slušajte... Vsaka šala ima meje... Ne, kaj takega...

— Ne razumem kaj je pri tem žaljivega? — se je začudil Aljoša. — Otrok potrebuje ženskih prsi, zatorej sem mislil...

— Vi ste bedak ali pa nesramnež, — je skoraj v joku izdavilo dekle, stopilo k steni in poskrilo v kotu svoj obraz.

— Kaj se ljuti? — me je začudeno vprašal Aljoša.

— Glejte, vi ste izkušen človek... kaj je pri tem žaljivega, ako dekle podoji...

Skočil sem v drugi kot in, skrivši obraz v robec, sem se stresal. Potem sem ga poklical:

— Pojdite sem... Povejte, koliko ste stari?

— Dvaindvajset. In kaj za to?

— S čim se bavite?

— S kristalografijo.

— In vi mislite, da je to deklè v stanu podojiti otroka...

— Kaj bi jo to stalo... Bi ji mar bilo žal?

Drget mojih pleč je postajal tako očiten, da bi mi mogel mladi par zameriti. Zatorej sem samo zamahnil z roko, se zasukal, zbežal v svojo sobo, se zavalil na posteljo, se zaril v blazino in jadrno otvoril vse zaklopnice svojega smeha. Sicer bi me bilo razneslo liki otroški balon, ki se ga pritakneš z gorečo cigareto...

Za steno sem zaslišal glasen pogovor. Potem je vse utehnilo, vrata so zaloputnila in po hodniku so se razlegali koraki dvoje parov nog.

Očividno sta se gospodar in gostja pobotala in sta odšla oddat svoj zaklad v kakršne koli bolj zanesljive roke.

* * *

— Drugič sem Aljošo videl čez kaka dva tedna. Ves zmeden se je zatekel k meni.

— Prišel sem k vam po nasvet.

— Kaj se je zgodilo? — sem ga vprašal, ko sem se bil še sam nalezel njegovega zaskrbljenega videza.

— Da, povejte mi, kaj bi naredili vi, ako bi vas poljubila čisto tuja dama?

— Lepa? — sem ga vprašal s cinizmom, svojstvenim izkušnosti.

— Lepa je, toda ne mislim, da bi to v tem primeru igralo vlogo.

— Seveda, to je podrobnost, — sem pritrdil, zadržujoč smeh. — Toda v takih zadevah je včasih slična malenkostna podrobnost bolj važna od bistvenega!

— No, da! A v mojem primeru je baš bistveno najbolj grozno. Izkazalo se je, da je — omožena!

Požvižgnil sem:

— Poljubovala sta se torej in mož je to videl?!

— Ne to. Prvič, nisva se poljubovala, temveč me je ona poljubila. Drugič, mož o tem nič ne ve.

— Kaj vas potemtakem vznemirja?

— Vidite... To je v mojem življenju prvi primer. Zato ne vem, kaj storiti. Omožiti jo, mi je nemogoče. Poklicati na dvoboj moža — zakaj? Kaj je on zakrivil? Ah, prisežem, to se je zgodilo prvič v mojem življenju. Zamotana in neprijetna reč! In potem — ko je vendar omožena — čemu se potem poljubuje s tujim človekom?!

— Aljoša!

— No?...

— S čim ste se ukvarjali vse svoje življenje?

— Povedal sem vam že: s kristalografijo.

— Moj prijateljski nasvet: pobavite se zanaprej vsaj z botaniko... To bo vsaj malo razširilo vaše obzorje. Takšnale — kristalografija... Ta je zares...

— Vi se šalite, zame pa je ta zadeva zares neprijetna...

— Hm... Kaj pa z Natašo. Ali sta se pobotala?

— Da, — je zamrmral in pri tem pordel. — Ona mi je stvar pojasnila in razumel sem, kakšen bedak da sem.

— Aljošenjka, mili... sem zavpil. — Ali vas smem poljubiti? Sramežljivo se je nasmehnil in verjetno spomnivši se po asociaciji na podjetno damo, je dejal:

— Vi — lahko.

Poljubil sem ga, ga pomiril kakor sem ga le mogel in ga v miru odslovil.

* * *

Nekoliko dni po tem razgovoru je plašljivo vstopil v mojo sobo, pogledal v kot in poizvedel:

— Povejte mi: kako deluje na vas španski bezeg?

Navadil sem se že skrivnostnih krivulj njegove sveže, blagodehteče misli. Zato sem brez začudenja odgovoril:

— Ljubim španski bezeg. Ta rastlina iz družine mnogoletnih deluje blagodejno name.

— Ako bi ne bilo tega španskega bezga, bi se kaj takega ne bilo pripetilo, — je zamrmral in pobesil oči. — Ta mnogoletna rastlina, kakor jo imenujete, je grozna.

— Pa kaj?

— Sedela sva na klopi v vrtu. Pogovarjala sva se. Pojasnjeval sem ji razliko med stalaktitom in stalagmitom — pa naenkrat — jo poljubim!!

— Aljoša! Pomislitje! Vi? Poljubili? Koga?

— Njo. Natašo.

In v opravičilo je dodal:

— Zelo je duhtel španski bezeg. V glavi se mi je kar vrtelo. Nevedoč za svojstvo te mnogoletne rastline niti razbrati ne morem, sem li kriv ali ne... Glejte, hotel sem izvedeti vaše mnenje?...

— Kdaj bo poroka? — sem lakonično vprašal.

— Čez mesec dni. Toda kako ste uganili?! Ona me... ljubi!...

— Kaj pravite?! Kakšno naključje?! Ali se spomnite, da sem vam zadnjič govoril, da je botanika vendar višja od vaše kristalografije. Da ne govorim o zoologiji in fiziologiji.

— Da... — je zamišljeno pritrdil, gledajoč skozi okno s svetlim, čistim pogledom. — Ako bi ne bilo španskega bezga, bi ne bil zaznal nikoli, da me ljubi.

* * *

Sedel je zamišljen, poglobljen v svoje nove, tako čudne in sladke doživljaje. Jaz pa sem gledal nanj in misli, misli modrega cinika, so mi rojile po glavi.

— Da bratec... Sedaj boš spoznal življenje... Spoznal boš, kako in zakaj poljubljajo žene... Spoznal boš na lastnih otrokih, kako se jih hrani; kasneje pa boš morda tudi spoznal, zakaj žene ne poljubujejo samo svojih mož, ampak tudi druge mlade ljudi. Mir tvojemu prahu, bela vrana!

(Prevedla iz ruščine M. Kragelj in S. Kun.)

Zadružni vestnik

Iz uprave

Redna letna skupščina zadruga

Delegatom in zadružnikom zadruga sporočamo, da sklicuje upravni odbor redno letno skupščino po delegatih

na nedeljo, dne 21. decembra 1941.

Vabilo na skupščino in dnevni red bosta objavljena v prihodnji številki našega glasila.

Glede predlogov in pritožb opozarjamo na predpise pravil, ki se glase:

„Vsak predlog in vsaka pritožba se mora izročiti upravnemu odboru pisмено in najmanj 8 dni pred skupščino. Posebno važne predloge, ki naj tvorijo posebno točko dnevnega reda skupščine, morajo predlagatelji izročiti upravnemu odboru najmanj 40 dni pred sestankom skupščine.“

Opozarjamo, da so postali brezpredmetni vsi predlogi, ki jih je sprejel upravni odbor na oglas v št. 3 „Zadrujarja“, in da se bodo obravnavali na skupščini le predlogi, ki jih bo upravni odbor pravočasno prejel po objavi tega oglasa.

Nakupovalni termini za mesec november

Dne	Ljubljanski člani po abecedi	Za člane s proge ne glede na abecedo	Dne	Ljubljanski člani po abecedi	Za člane s proge ne glede na abecedo
3. XI.	A, B	Škofljica — Grosuplje vklj	11. XI.	M, N, O	—
4. XI.	C, Č, D, E	Višnja g. — Mirna Peč Trebnje — Št. Janž	12. XI.	P	—
5. XI.	F, G	Novo mesto loco Novo m. — Straža T.	15. XI.	R, Ž	Verd — Rakek
6. XI.	H, I, J	Cušperk — Kočevje	14. XI.	S	D. M. v Polju Zalog
7. XI.	K	—	15. XI.	Š, T	
8. XI.	K	Kandija — Metlika	17. XI.	U, V, W	
10. XI.	L, Z	Brezovica — Borovnica Vrhniška proga	18. XI.	—	Ježica

Posebej opozarjamo, da pride črka Z na vrsto 10. novembra obenem s črko L, črka Ž pa 13. novembra obenem s črko R.

Razen tega še pripominjamo:

1. Vsak član mora kupovati robo le v oni prodajalni (v Ljubljani ali šiški), ki je označena s štampiljko v njegovi nakupovalni knjižici.

2. Abecedni red članov pride vpoštev samo za člane mesta Ljubljane. Stavljjen je tako, da bo, kolikor mogoče, v naših prodajalnah vsak dan postreženo enako število članov.

3. Člani s proge, ki prihajajo v Ljubljano kupovat robo s proge osebno, niso razvrščeni po abecednem redu, temveč po posameznih progah, kakor je to razvidno iz tabele.

4. Za člane s proge, ki robe ne naročajo osebno, v tabeli navedeni nakupovalni termini ne veljajo. Ti člani naj pošljejo svoja naročila in zaboje na zadrugo ob sledečih terminih:

a) Z vseh dolenjskih prog 6. v mesecu;

b) s proge Brezovica—Rakek in Brezovica—Vrhnika ter s postaje Zalog in D. M. v Polju 9. v mesecu.

5. Člane opozarjamo, da pri osebno naročilu prinesejo s seboj brezpogojno karte za moko, riž, mast itd. Člani, ki robe ne naročajo osebno, morajo vse te karte priložiti k nakupovalnim knjižicam v zaboju oziroma k embalaži.

Brez karte se roba ne sme in se ne bo izdajala!

6. Članom s proge se bodo živila, v kolikor jih ne bodo osebno odnesli, odpremila z vlakom v sledečih terminih:

a) Na progo škofljica—Novo mesto—Straža Toplice in Trebnje—Št. Janž (izključno postaje Grosuplje) 16. v mesecu;

b) na progo Grosuplje (vključno) —Kočevje 17. v mesecu;

c) na progo Kandija—Metlika 16. v mesecu;

d) na progo Ljubljana—Rakek in Brezovica—Vrhnika 20. v mesecu;

e) na progo Ljubljana—Zalog 20. v mesecu.

Če pade na te datume nedelja ali praznik, se roba odpremi naslednji dan.

Člane še opozarjamo, da zadruga ne prejema vseh vrst živil (zlasti ne moke, testenin, riža itd.) naenkrat, temveč postopoma v obrokih v manjših količinah; zato te robe tudi članom ne bo mogla vedno naenkrat dostavljati. V teh primerih bo zaostalo robo zadruga izdajala izven določenih terminov in se bodo v ta namen odprle posebne pomožne blagajne. Če bo pa le mogoče, bo zadruga skušala dobiti — vsaj za člane s proge — celotno mesečno količino in jo naenkrat odpremiti.

Člane z notranjskih prog (Brezovica—Borovnica, Vrhniška proga, proga Verd—Rakek) ter člane iz Zaloga in D. M. v Polju opozarjamo, da naj prihajajo

k nakupu samo ob njim določenih terminah in ne poljubno kot doslej.

Kakor smo to delali že v avgustu in septembru, bomo tistim članom, ki s celotnim nakupom živil ne morejo čakati do svojega termina, ker jim je bil z abecednim redom preložen preko starega nakupovalnega termina, izdajali tudi v novembru pri posebni blagajni izven določenih terminov sledeča živila: testenine, riž, moko, mast in sladkor. Po ostala živila pa naj pridejo ob svojih terminih.

Zadružne vesti

K 20-letnici naše nabavljalne zadruga.

Ker ne vemo, če nam bodo razmere dopuščale primerno proslaviti 20 letnj obstoj in delovanje naše zadruga, spominjamo svoje člane, da potekajo baš sedaj tedni, ko so se pred dvajsetimi leti začeli polagati temelji tej naši ustanovi.

Dne 6. septembra l. 1921. se je vršil v restavraciji pri Novem svetu v Ljubljani prvi uradni sestanek železničarjev, na katerem naj bi se obravnavala ustanovitev nabavljalne zadruga. Na ta dan je bil storjen sklep, da se ustanovi zadruga za nabavo živežnih potrebščin, da se izdelajo pravila in izvršijo vse potrebne priprave.

Dne 15. novembra istega leta je pripravljalni odbor predstavnikom železničarskih organizacij razposlal vabila za ponovni sestanek, ki se je vršil 21. novembra in je bilo na tem sestanku sklenjeno, da se skliče na dan 27. novembra ustanovni občni zbor.

Le-ta se je vršil v Mestnem domu ob ogromni udeležbi železničarjev. Ta množica pa se je v nerazumevanju položaja in medsebojnem nezaupanju razšla, le 25 železničarjev je ostalo, ki so zborovanje nadaljevali. Zadruga je bila ustanovljena in dne 5. decembra l. 1921. vpisana v zadržni register kot **Nabavljalna zadruga uslužbencev in upokojencev drž. železnic r. z. z o. z. v Sloveniji s sedežem v Ljubljani.**

Obletnica smrti prof. F. Staudingerja.

Dne 12. novembra t. l. bo minilo 20 let, odkar je v Darmstadt umrl najpomembnejši teoretik zadržništva prof. F. Staudinger. Bil je pristaš tako zvane „hamburške šole“. Ko je prišlo l. 1902. v orga-

nizacije Schulze-Delitzschejevih zadržug do razkola in je bilo mnogo konsumnih zadržug, ki niso soglašale z načeli Schulzejeve liberalne šole, izključenih, mnogo pa jih je leto za tem prostovoljno izstopilo, so te zadržuge osnovala novo zvezo pod imenom „Zentralverband deutscher Konsumvereine in Hamburg“. Nova zveza, katere duševni vodja je bil H. Kaufman, je zavzemala socializmu deloma prijazno stališče, vendar je v načelu poudarjala v zadržništvu strankarsko-politično nevtralnost. Poleg H. Kaufmanna je bil najbolj viden zagovornik hamburške smeri prof. F. Staudinger.

Prof. Staudinger se je z zadržništvom začel šele pozno udejstvovati; zato pa je bil temeljit poznavalec idejnih osnov, s katerimi mora računati zadržna teorija. Kot filozof je bil pripadnik novokantovske šole, ki jo je poskušal spraviti v sklad z naukom o razrednem boju. Imel je pri tem pred očmi zlasti potrošno zadržništvo in njegovo stališče do producentov. Marxovo teorijo o večvrednosti je podvrgel temeljiti in objektivni kritiki.

Najvažnejša njegova dela so: „Konsumgenossenschaft“, „Soziale Wegnotwendigkeit“ in „Politik“. Mnogo člankov je objavil tudi v „Konsumgenossenschaftliche Rundschau“, glasilu Osrednje zveze nemških konsumnih zadržug („Zentralverband deutscher Konsumvereine“).

Vabilo

nabavljalnim zadržugam drž. uslužbencev v Ljubljanski pokrajini.

V 7. št. „Zadržugarja“ smo opozorili na to, da praznujejo letos mnoge nabavljalne zadržuge drž. uslužbencev 20-letnico svojega obstoja. Vse, ki prihajajo vpoštev,

vabimo, da pošljejo uredništvu „Zadrugarja“ prispevke, obravnavajoče ustanovitve in delovanje posameznih zadrug v teh dvajsetih letih. Te prispevke bomo v naslednjih dveh številkah našega lista priobčili. Hkrati naj zadruga sporoča, ko-

liko izvodov novemberskega in decemberskega „Zadrugarja“ naj jim iz tega razloga dostavimo.

Rokopise naprošenih prispevkov potrebuje uredništvo do 10. novembra za 11. št., in do 10. decembra za 12. št. „Zadrugarja“.

Gospodarski in tržni pregled

Moka, testenine in sladkor.

Zadruga in trgovci dele enotno krušno moko in tudi peki pečejo kruh iz take moke. Kruh je dober in zdrav ter ga posebno otroci radi jedo. Koruzno moko in koruzni zdrob smo izdajali brez kart, in sicer $\frac{1}{4}$ kg na osebo in mesec. To je bil nekak poboljšek za prehrano, ker smo navajeni uživati polento in žgance iz koruzne moke. Kakor čujemo, se bodo v bodoče tudi koruzni izdelki delili na karte. Ajdova moka je pošla in treba bo počakati, da dobimo novo ajdo, ki se sedaj žanje.

Testenine iz enotne moke se dele po v krušnih kartah predpisanih količinah, tako tudi riž. Sladkor je z malo zakasnitvijo dospel in ga delimo po novo odmerjeni količini po 0'60 kg na osebo.

Predpisi o prodaji oblačilnih predmetov, obutve, mila in strojev.

Že 30. septembra je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odredil takojšnjo zaporo prodaje tekstilnega blaga in konfekcije iz tekstilnega blaga, obutve in izdelkov iz usnja ter je odredil, da morajo industrijci, obrtniki in trgovci na drobno in na debelo izvršiti popis blaga na zalogi. Naredba Visokega komisarja od 7. oktobra, ki se tiče te zapore, je sedaj objavljena v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino od 11. oktobra. Naredba določa naslednje: Od dneva, ko stopi ta naredba v veljavo, se ustavlja vsaka prodaja ali oddaja občinstvu, in sicer manufakture, predmetov izdelanih iz tekstilnih tvarin, drugih oblačilnih predmetov in obutve vsake vrste. Podjetja, ki prodajajo potrošnikom te izdelke, morajo sestaviti inventar blaga v skla-

diščih in trgovinah. Podatki inventarnega vpisa se morajo vnesti v poseben vpisnik, ki ga dobijo podjetja pri pristojnih odsekih Zveze delodajalcev Ljubljanske pokrajine. Ti podatki postanejo začetne postavke obratnih zalog vsakega podjetja in jih je treba poslati tudi Zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani. Tudi industrijci, obrtniki in trgovci na debelo ne smejo teh izdelkov prodajati in morajo sestavljati inventar o blagu, ki ga imajo v svojih podjetjih ali skladiščih, in poslati prepis Zbornici za trgovino, obrt in industrijo. Izdelke, ki so bili poslani obrtnikom in trgovcem na debelo in na drobno pred dnem, ko je stopila ta naredba v veljavo (pred 11. oktobrom), si morajo prejemniki vpisati v breme in jih prevzeti v svoj inventar.

Izdelki, na katere se nanaša ta naredba, se bodo oddajali porabnikom na posebno oblačilno izkaznico, glasečo se na osebo. Visoki komisar določi dan, od katerega dalje bodo smeli proizvajalci, obrtniki in trgovci na debelo in na drobno ali potujoči trgovci zopet prodajati te izdelke. Visoki komisar tudi predpiše navodila, po katerih cenah se bodo morali pri prodaji ravnati. Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo v denarju na 5.000 lir, v hujših primerih pa z zaporom do 6 mesecev.

Obleka in obutev na nakaznice.

Izdani so bili predpisi, da se uvedejo nakaznice za obleko. Take nakaznice imajo že po vseh sosednih državah in mislimo, da smo pri nas zadnji, kjer se uvede ta novost, ki je potrebna v svrhu pravilne razdelitve obutve, obleke in perila na vse enako.

Dosedaj smo prodajali članom neomejeno vse, kar smo imeli v zalogi: obleko, blago, perilo, nogavice, čevlje, odslej pa bo mogel dobiti vsak le toliko na leto, kolikor točk mu po starosti pritiče.

Krompir.

Zadruga je prejela prijav za 520.000 kg krompirja ali za 52 vagonov. Pred enim mesecem, ko smo pozvali člane, naj prijavijo potrebo krompirja zadrugi, smo šli poizvedovat po Dolenjskem. Znani kraji, kjer se je pridelovalo vsako leto največ krompirja, Dobropolje in Radohova vas, so letos popólnoma odpovedali. Kar je bilo krompirja za prodajo, so ga pokupili in preplačali oni, ki imajo dovolj denarja. V ostalem pa je letos beli krompir slabo obrodil, je droban in gnije. Dobropolje je izvozilo letno do 500 vagonov krompirja, letos le nekaj vozov. Kmetijska zadruga, ki je bila dosedaj naša dobaviteljica, se letos z nakupom krompirja sploh ni pečala, ker je bil predrag in maksimirane cene prenizke.

Najbolj je obrodil po Dolenjskem, osobito v kočevskem kraju tako zvani rdeči krompir, o katerem vedo povedati naši člani in gospodinje samo to, da se močno in rad razkuha. Nobene druge napake nima ta krompir. Interesantno je to, da je krompir z rdečo kožo znotraj lepo bel, okusen in se drži zdrav preko zime. Po Dolenjskem nakupuje gospodarska zveza, mestni magistrat, banovina in Prevod velike količine krompirja. Z osebnimi avtomobili se vozijo razni gospodje od vasi do vasi ter povprašujejo za krompirjem in ga nakupujejo po ceni, po kateri se krompir sploh da dobiti. Tovorni avtomobili in vozniki dovažajo krompir iz oddaljenih krajev na železniške postaje, kjer se utovari.

Tudi naša zadruga je pravočasno skrbela za nakup krompirja in je zaključila že 52 vagonov v kočevskem, mokronoškem in semiškem okolišu. Vendar pa se je situacija spremenila, ko so Kočeverji nekje zvedeli, da se ne bodo izselili pred zimo,

zato so nehali prodajati krompir in so že prodane količine pridržali. Od zaključnih količin je zadruga doslej dobila in že razdelila 24 vagonov krompirja.

Z nakupovanjem krompirja nadaljujemo po vsej Dolenjski in upamo, da nabavimo vso prijavljeno količino.

Za mestni magistrat je lažje, ker prodaja krompir po 2 kg na osebo za teden. Težje je oddajati krompir v količinah po 200, 300, 500 in 800 kg eni družini, ker je pri taki delitvi vagon takoj prazen.

Krompir je prihajal v vagonskih pošiljkah iz Dolenjske počasi in to radi prenatrpanosti na postajah in slabega dovoza s strani kmetovalcev.

Ker je bila po članih plačana količina krompirja večja od naših zagotovljenih dobav, smo morali nadaljnja plačila in izstavljanje računov začasno ustaviti.

Prosimo člane, katerim račun za krompir še niso bili izstavljeni, da potrpe, dokler bodo odpravljeni oni, kateri so krompir že plačali ali imajo kreditne račune že izstavljene.

Novi predpisi o nakupu in razdelitvi krompirja.

Po odloku prehranjevalnega zavoda Prevoda je začasno ustavljena razprodaja krompirja tudi našim članom.

Izdani so še drugi odloki glede popisa krompirja in ukinitve prevoza do 50 kg.

Ostane pa v veljavi nakup krompirja s strani firm in zadrug, katere so dosedaj nakupovale krompir.

Ob sklepu lista smo dobili odlok Prevoda, s katerim je zadrugi izdaja krompirja članom zopet dovoljena. Količina pa je omejena na 1 kg za osebo in teden.

Drva in premog.

Glavna sezija preskrbe članstva s premogom in drvni je za nami. Drv smo letos izdali kot še nobeno leto. Ko nam je pred 14 dnevi pošla zaloga drv, smo morali nabaviti dražja. Zaključili smo nove dobave drv, da ugodimo zamudnikom

in da ustvarimo rezervo za zimo. Kaj in kako bo spomladi z drvmi, to je še odprto vprašanje, poglavitno je, da so člani preskrbljeni z drvmi za zimo. Kakor smo poročali, nam je bilo iz rudnika Kočevje zasigurano 100 ton premoga mesečno in nekaj vagonov orehovca še po vrhu. To vse ni zadostovalo in bilo je več potrebe in povpraševanja, kakor pa smo bili v stanu članom dobaviti. Sedaj, ko je rudnik št. Janž zopet naš, dobivamo tudi od tam premog, ki je pa nekoliko dražji. Iz tega rudnika smo zaključili zaenkrat 15 vagonov premoga, ki že prihaja.

Ker kolobarjev ne dobimo, pa smo naročili in dobili že več vagonov mehkih butar, dolgih 1 do 2 m. Treba se bo te vrste mehkega lesa navaditi, ker drugega ne dobimo.

Jabolka in ostalo sadje.

Kakor smo že v „Zadrugarjih“ št. 8 in 9 pisali in članstvo obvestili glede prodaje goriškega in domačega sadja in zelenjave, tako je zadruga še nadalje nabavljala breskve, grozdje, hruške, fige, paradižnike, papriko in fižol. Na Dolenjskem pa smo nakupili jabolka za zimo in za marmelado. Člane opozarjamo, da si nabavijo jabolka že sedaj pred nastopom mraza in dokler so cene še povoljne. Na deželi se cene jabolk dvigajo, ker jih posamezniki, trgovci in prekupci plačujejo že po 2⁵⁰ Lit za kg. V kočevskih krajih, oddaljenih 20 km od postaje, zahtevajo kmetje 2 do 2²⁰ Lit za kg.

Zelo so razočarani tisti, ki gredo tako daleč v hribe in dobe po 50kg jabolk po Lit 2— ter jih nosijo 15 do 20 km daleč v nahrbtnikih na postajo Kočevje in z železnico v Ljubljano. Vsak naj izračuna, kaj stane vožnja in hrana za ves dan, mitnina, trpljenje, zgubljeni čas itd. in če se tako potovanje izplača. Zadruga prodaja zimska jabolka raznih vrst po zmereni ceni, dokler traja zaloga.

Živilske nakaznice za november.

Informirali smo se na pristojnem mestu in smo dobili sledeča pojasnila o ureditvi izdajanja živilskih nakaznic po novih določilih:

1. Navadna — rumena-živilska nakaznica pripada vsem osebam obojega spola, ki ne opravljajo nobenih fizično težjih in napornejših del. Sem spadajo v glavnem osebe, ki so zaposlene po uradih in pisarnah in podobno, ter vsi otroci, šolarji, dijaki, gospodinje, ki imajo služkinje, zasebniki, trgovci ter obrtniki, ki osebno redno ne opravljajo dela v svoji obrti.

2. Posebna — rdeča-živilska nakaznica (za ročne delavce) pripada vsem osebam obojega spola, ki se preživljajo od svojega ročnega dela. Sem spadajo hlapci, dekle, gospodinjske pomočnice, gospodinje brez služkinje, v splošnem vsi sezonski delavci, poljski delavci za časa trajanja poljskih del, vrtnarji, cestarji, cestni pometaći, obrtniki, ki osebno opravljajo svoja obrtniška dela, čevljarji, mizarji in žagarji na stroj, dimnikarji, kleparji, ključavničarji, pleskarji in soboslikarji, šoferji osebnih avtomobilov, trgovsko pomožna osebje, grafičarji razen črkostavcev, vse osebe, ki vršijo nočno službo vsaj dvakrat tedensko ali osemkrat mesečno (policijski, železniški in poštni nameščenci), stalni nočni, poljski in gozdni čuvaji itd.

3. Posebna — zelena-živilska nakaznica (za težke delavce) pripada samo osebam moškega spola, ki redno opravljajo táko fizično delo, ki zahteva znatno več porabe telesne moči kot navadno delo. Po predpisih pa ni težki delavec oni, ki opravlja težko delo samo začasno ali le par ur dnevno ali samo nekaj dni. Brezposelni in oni, ki zaradi sezonskega značaja dela, vrste poklica ali kakor koli drugače ne opravljajo več težkih del, niso težki delavci.

Na splošno se smatrajo za težke delavce vsi oni moški, ki se redno osebno bavijo s prevozništvom ali raznašanjem, nakladanjem ali skladanjem težkega materiala ali predmetov ter z napornimi očiščevalnimi deli. Sem spadajo tudi postrežki in pismonoše (raznašalci pošte in brzozavki).

Posebej pa se smatrajo za težke delavce v raznih panogah industrije drvarji

in ročni žagarji, delavstvo, zaposleno v lesni industriji, pri žagah, pri ročni in strojni obdelavi lesa; zaposleno delavstvo v gradbeni industriji (zidarji, tesarji, krovci, kopači in tlačilci terena, podajachi, minerji, železarji itd.), rudarji in delavstvo, zaposleno v rudarski industriji v rovih in na prostem; delavstvo pri pečeh in obdelavah s trajnim ognjem v kovinarski industriji in mehaniki, kovači, kurjači in strojniki pri parnih strojih, premogarji, delavstvo zaposleno v železniških, tramvajskih in avtomobiskih delavnicah in na progah; vlakovodje in strojevodje pri železniških, tramvajskih in avtomobilskih delavnicah in na progah; vlakovodje in strojevodje pri železnici, tramvajski vozniki, šoferji tovornih avtomobilov in avtobusov; železniški, tramvajski in avtobusni sprevodniki, delavstvo v plinarnah, elektrarnah in vodovodih ter pri edinicah za vzdrževanje in napeljavo elektrike, plina in vode; delavstvo, zaposleno v papirni, kemični, cementni, opekarski, keramični, steklarski in emajlni industriji; delavstvo, zaposleno v strojarnah in tovarnah raznih industrijskih izdelkov, v kamnosekih, kamnolomih in gramoznih jamah, hladilnicah (industrija živil in pijač), v mlinih, v luščilnicah riža, klavci, gnetilci testa, črkostavci in linotipisti, delavstvo v službi pri industrijskih strojih in napravah, dezinfektorji; organi finančne kontrole, orožniki in policijski stražniki, ki vršijo normalno službo.

Zaradi olajšanja dela preskrbovalnim uradom in čim pravičnejše razdelitve živilskih nakaznic morajo napraviti podjetja, ki zaposlujejo težke delavce, takoj za vsako občino poseben seznam svojih težkih delavcev, ki stanujejo na področju dotične občine (podobno, kot so bile prijave težkih delavcev za september in oktober). V seznam morajo podjetja vpisati priimek, ime in očetovo ime delavca, rojstno leto in kraj, bivališče, natančen opis dela, ki ga opravlja, ali poklic ter trgovca, pri katerem prejema nakaznice za razziroma živila. Te sezname morajo podjetja poslati takoj posameznim občinam.

Enako morajo napraviti sezname usluž-

bencev v nočni službi za prejem rdeče nakaznice in posebej sezname uslužbencev v terenski službi (orožnikov, policijskih stražnikov in organov finančne kontrole) za prejem zelenih nakaznic pristojna železniška, poštna, policijska in upravna oblastva ter jih takoj dostaviti pristojni občini.

Kakor je razvidno iz prednjih pojasnil, se je držal Prevod pri odmeri obrokov, živil in razvrstitvi upravičencev načela, da naj večji obrok prejme tisti, ki dela več in težje. Posebna pozornost pa je obrnjena težkim delavcem, katerim je povečan obrok kruha, oziroma moke, riža in testenin. Upamo, da bo videlo delavstvo v tej gesti preskrbovalnih faktorjev ves trud in vso skrb za delavstvo in da bo znalo to pravilno ceniti.

Predpisi o klanju prašičev.

Ker je umestno, da se uredita prodaja in klanje prašičev za preskrbo in za razdelitev svinjskega mesa in svinjske masti, je Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino izdal naredbo o klanju prašičev, ki je objavljena v „Službenem listu“ od 15. oktobra in je s tem dnem stopila v veljavo, medtem ko se istočasno razveljavljajo vse odredbe, ki tej naredbi nasprotujejo ali so z njenimi določbami nerazdružljive.

Prijava prašičev.

Kdor ima po kakršnem koli naslovu v kakršnem koli namen žive prašiče, jih mora do vštetelega 31. oktobra prijaviti preko občine Prehranjevalnemu zavodu Ljubljanske pokrajine (Prevodu) na posebnih obrazcih, ki se dobe pri občinskih uradih. Prijaviti se morajo prašiči po stanju o polnoči 25. oktobra. Vse prodaje, oddaje, nakupi, skotitve in pogoni po tem dnevu ne morajo v petih dneh prijaviti preko občin Prevodu.

Dovolitev za zakol.

Od uveljavljenja te naredbe, t. j. od 15. t. m. dalje, so vsi za zakol namenjeni prašiči pod zaporo in na razpolago Prevodu, ki predpiše njih oddajo na poseb-

nih dogonih. Noben prašič se ne sme zaklati brez posebnega na dogonu izdanega potrdila, ki se mora pokazati klavniškemu ravnatelju ali pooblaščenemu pregledniku mesa. Kolkovano in po klavniškem ravnatelju ali pooblaščenemu pregledniku mesa vidirano potrdilo se mora v 24 urah po zakolu poslati Prevodu. Izjemoma sme Prevod izdati dovolilnico za zakol.

Rejci smejo za redno družinsko porabo zaklati vsako leto 1 prašiča na 5 članov družine, 2 prašiča na družino do 10 članov, 5 prašiče na višje število družinskih članov. Imeti morajo pa dovolitev za ta zakol. Da dobijo to dovolitev, morajo vložiti prošnjo, iz katere mora biti razvidno število družinskih članov, in da je prosilec res rejec. Prošnjo je treba

občini, ki je dolžna nadzorovati pravilnost podatkov v njej, poslati Prevodu, ki izda za vsakega prašiča, katerega zakol se dovoli, posebno dovolilnico. Zakol za družinske potrebe se bo dovoljeval prvim rejcem, t. j. tistim, ki v razdobju najmanj 3 mesecev neposredno skrbijo za rejo prašičev, kupljenih z živo težo do 70 kg. Članom družin, za katere se dovoli zakol, se ne bodo izdajale živilske izkaznice za nabavo maščob. Bolnišnice, sanatoriji, dobrodelne ustanove, verske družbe, konvikti, kmetijske šole itd., ki sami redijo prašiče, morajo javiti Prevodu svoje potrebe svinjskega mesa in masti in se oprostijo oddaje toliko prašičev, kolikor jim jih prizna Prevod po številu oseb, živečih v dotični skupnosti.

Ostale vesti

Kdo povzroča draginjo?

Ljudje na deželi trde, da delajo draginjo Ljubljanci, ker na nedeljskih pohodih po dolenskih vaseh kmetom sami ponujajo pretirane cene za živila.

V neki vasi poleg Dobrepolja se je gostilničarka jezila na Ljubljance, da plačujejo za jajca 1'50 do 2'— lire, za piščance po 30'— lir, za moko od 10 do 16 lir, za krompir do 1'50 lir in za jabolka po 3'— do 5'50 lir. Seveda, če kmetu izletniki sami ponujajo take vsote za živila, je razumljivo, da se to zve, in posestniki tudi sami nočejo prodajati cenejše, češ, saj radi ljudje plačajo, samo da dobe.

Za kg sveže slanine zahtevajo mesarji in kmetje na Dolenjskem 45'— lir. Kako bodo državni uslužbenci, osobito železničarji, plačevali take bajne vsote pri tako nizkih plačah, je nerazumljivo.

Plače in pokojnine so stare, v višini dinarjev, cene živil pa v lirah.

Nasprotniki in škodljivci zadruga.

Zadruga nima nasprotnikov le v trgovskih krogih, temveč tudi v lastnih vrstah. Dobe se zadrugarji, katerim žilica ne da miru in vedno spletkarijo v tej ali oni zadevi proti zadrugi. Njim je vseeno, če tudi zadržno poslovanje pri tem trpi, samo da delajo neprilike vodstvu zadruga, ki ima danes itak težak posel in obilo skrbi, da dobi živila za oskrbo in prehrano članstva.

Vsak član naj dobro premisli, kaj bi bilo, če danes zadruga ne bi bilo ali če bi ustavila obrat.

Opozarjamo vse člane, da naj ne nasedajo hujskačem in rovarjem, ki bi radi napravili zmedo v zadrugi.

Vsak član in članica naj podpira vodstvo zadruga v teh težkih časih z vsemi močmi, da bo poslovanje uspešno in v zadovoljstvo vseh.

Narodno železničarsko godbeno društvo „Sloga“

Navzlic viharnim časom je obdržala „Sloga“ vse svoje odseke v polnem delu. To je bila dolžna, saj predstavlja glasbeno kulturo našega železničarja. Tu popustiti bi pomenilo, da propada smisel železničarja za glasbeno umetnost. „Sloga“ je dolžna kazati javnosti kulturno udejstvovanje železničarjev, dolžna je pa tudi gojiti smisel in znanje glasbe med železničarji. Njeni trije glasbeni odseki opravljajo to delo po načrtu. So to: pevski, godbeni in šolski odsek.

Pevski odsek goji zborovsko glasbo s svojim mešanim, ženskim in moškim zborom. Zbor ima dva večera v tednu vaje, po potrebi pa tudi več. Mnogo članov sodeluje od vsega začetka. „Sloga“ pa pogreša še mnogo železničarjev-pevcev, njihovih žena in otrok. „Slogin“ pevski zbor bi mogel šteti nad sto pevk in pevcev in ne samo šestdeset. Koliko je še pevcev med železničarji, koliko pevk med njihovimi ženami in njihovimi hčerami ter pevcev med sinovi! Marsikdo morebiti nikoli še ni mislil na to, da bi mogel vstopiti v „Slogin“ pevski zbor. Vsakdo ima še priliko. „Sloga“ vabi. Kdor se bo odločil, bo kmalu spoznal, da je petje tako plemenito in lepo, da mu ne bo žal, ker se ni že prej odločil za sodelovanje. V zbor more biti sprejet vsakdo, ki se mu je glas pretvoril iz dekliškega, oziroma deškega v ženskega, oziroma moškega (po končani mutaciji), kar se zgodi nekako med 15. in 16. letom. Če kdo doslej že ni pel v zboru, naj vzlic temu pristopi. Poglavitno je, da razpolaga z normalnim glasom in da ima smisel za petje. Vse drugo si more pridobiti kasneje. Železničarji pevci pridite v „Slogin“ pevski zbor! Ne bo vam žal! Preko sto pevk in pevcev mora imeti „Slogin“ zbor!

Godbeni odsek skrbi za kulturo instrumentalne reproduktivne glasbe. Na svojih

koncertih predstavlja z uspehom glasbeno instrumentalno prizadevanje železničarjev. „Slogina“ godba uživa že desetletja priljubljenost občinstva in je vedno ponos železničarjev; zato bi ne smelo biti železničarja, ki že zna igrati na kako glasbilo, da ne bi bil vesten in točen član „Slogine“ godbe, in ne smelo bi biti železničarja, ki čuti nagnenje do glasbe, da se ne bi odločil učiti se je in pristopiti nato v „Slogino“ godbo. Resno ima „Sloga“ v načrtu tudi ustanovitev koncertnega orkestra. Ko bo ustanovljen, naj se včlanijo tudi oni železničarji in svojci, ki so večji igranja na godalih in drugih glasbilih in niso še člani godbe.

Glasbena šola ima značaj nižje in srednje glasbene šole. Poučuje igranje na vseh orkestralnih glasbilih ter na klavirju in kitari. V tem oddelku vzdržuje sedaj pouk sledečih glasbil: gosli, viola, violončelo, flauta, klarinet, rog, trompeta in pozavna. Ni pa opaziti zanimanja za kontrabas, oboo, fagot in tolkala. Šola ima svoj orkester in goji tudi komorno glasbo. Pevski oddelek obstoji iz pouka solopetja in iz skupinskega pevskega pouka. Zborovsko petje goji šolski mladinski zbor in zbor starejših gojencev. Od teoretičnih predmetov obstoji pouk v osnovni teoriji v ločenih tečajih za mlajše in za odrasle gojence pripravljalni tečaj za harmonijo, pouk harmonije ter glasbene zgodovine. Šola izdaja lastno glasbeno revijo, dvomesečnik „Mlada Sloga“, ki obravnava razna vprašanja glasbene vede. Kdor ni „Slogin“ gojenec, jo more kupiti za mal denar; šolski gojenci jo pa redno prejemaajo.

„Sloga“ skrbi tedaj za glasbeno vzgojo in za praktično izvajanje glasbe. Njeno delo je zato obširno in zasluži, da bi ne bilo železničarja, ki ne bi v „Slogi“ sodeloval, ako ima zato sposobnost.

